KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 22.7.2003
KOM(2003) 427 endelig

2003/0168 (COD)

C5-0338/03

Forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS FORORDNING

OM LOVVALGSREGLER FOR FORPLIGTELSER UDEN FOR KONTRAKTFORHOLD ("ROM II")

(forelagt af Kommissionen)

DA

BEGRUNDELSE

1. INDLEDNING

1.1. Kontekst

I henhold til artikel 2 i traktaten om Den Europæiske Union har Unionen som mål at bevare og udbygge Unionen som et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, hvor der er fri bevægelighed for personer, og hvor borgerne har lige så let adgang til at gøre deres rettigheder gældende for domstole og myndigheder i andre medlemsstater, som de har i deres eget land.

For at skabe et virkeligt europæisk retsområde vedtager Fællesskabet i henhold til artikel 61, litra c), og artikel 65 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab foranstaltninger inden for det civilretlige samarbejde i det omfang, de er nødvendige for det indre markeds funktion. På mødet i Tammerfors den 15.-16. oktober 1999[1] anerkendte Det Europæiske Råd princippet om gensidig anerkendelse som hjørnestenen i det retlige samarbejde, der skal etableres inden for Unionen. Det opfordrede Rådet og Kommissionen til inden december 2000 at vedtage et program for foranstaltninger til gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse.

I Kommissionens og Rådets fælles program med foranstaltninger med henblik på gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område[2], som Rådet vedtog den 30. november 2000, blev det slået fast, at foranstaltninger angående harmonisering af lovvalgsregler er ledsageforanstaltninger, der skal lette gennemførelsen af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område. At domstolene i alle medlemsstater anvender de samme lovvalgsregler ved afgørelsen af, hvilken lov der skal anvendes i en konkret sag, vil styrke den gensidige tillid til de retsafgørelser, der træffes i andre medlemsstater, og det er en forudsætning for virkeliggørelse af det mere langsigtede mål, nemlig fri bevægelighed for retsafgørelser uden mellemliggende kontrol.

1.2. Samspillet med de internationalprivatretlige regler, der allerede findes på fællesskabsplan

Dette initiativ indgår som led i det arbejde med at harmonisere den internationale privatret på det civil- og handelsretlige område, der har været i gang på EU-plan siden slutningen af 60'erne. Den 27. september 1968 indgik de daværende seks EF-lande på grundlag af EF-traktatens artikel 220 (der nu er blevet til artikel 293, fjerde led,) en konvention om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser inden for borgerlig ret, herunder handelsret ("Bruxelles-konventionen"). Denne konvention byggede på det princip, som allerede kommer til udtryk i EF-traktaten, at gennemførelsen af et fælles marked forudsætter, at der er så let adgang som muligt til at få anerkendt og fuldbyrdet en dom afsagt i en medlemsstat i enhver af de andre medlemsstater. For at lette virkeliggørelsen af dette mål starter Bruxelles-konventionen med at opstille regler om, hvilken medlemsstats domstole der er kompetente til at pådømme en grænseoverskridende tvist.

---

[1] Formandskabets konklusioner af 16. oktober 1999, punkt 28-39.

[2] EFT C 12 af 15.1.2001, s. 1.

Den blotte eksistens af regler om retternes kompetence sikrer imidlertid ikke en tilstrækkelig forudsigelighed med hensyn til, hvordan selve tvisten vil blive afgjort. For Bruxelles-konventionen indeholder ligesom den såkaldte "Bruxelles I"-forordning, der siden 1. marts 2001 er trådt i stedet for konventionen[3], en række valgmuligheder, der giver sagsøger mulighed for at vælge mellem den ene eller den anden jurisdiktion. Der er derfor risiko for, at en part udelukkende vælger at anlægge sag i den ene frem for i den anden medlemsstat, fordi den lov, som domstolene i den pågældende medlemsstat vil anvende, er gunstigere for ham.

Det er baggrunden for, at man allerede i 1967 begyndte at arbejde med at kodificere lovvalgsreglerne på fællesskabsplan. På Kommissionens opfordring blev der i 1969 holdt to ekspertmøder, hvor man enedes om, at det var bedst, at man i første omgang koncentrerede sig om de områder, der havde størst betydning for det indre marked, nemlig lovvalgsregler for materielle og immaterielle formuegenstande, forpligtelser inden for og uden for kontraktforhold samt retshandlers form. Den 23. juni 1972 fremlagde disse eksperter det første udkast til en konvention om lovvalg for kontraktlige forpligtelser og forpligtelser uden for kontraktforhold. Efter Det Forenede Kongeriges, Irlands og Danmarks tiltrædelse blev arbejdsgruppen i 1973 udvidet, hvilket resulterede i et lavere arbejdstempo. I marts 1978 blev det derfor besluttet, at man udelukkende skulle beskæftige sig med kontraktlige forpligtelser, således at forhandlingerne kunne blive afsluttet inden for et rimelig tidsrum, og først derefter påbegynde forhandlingerne om en anden konvention om forpligtelser uden for kontraktforhold.

I juni 1980 blev konventionen om, hvilken lov der finder anvendelse på kontraktlige forpligtelser ("Rom-konventionen"), åbnet for undertegnelse, og den trådte i kraft den 1. april 1991[4]. I mangel af et egnet retsgrundlag i EF-traktaten på undertegnelsestidspunktet har denne konvention form som en traditionel international traktat. Men eftersom den er udformet som et nødvendigt supplement til Bruxelles-konventionen, hvilket i øvrigt også nævnes i dens præambel, er den sidestillet med de retsakter, der er vedtaget på grundlag af artikel 293 (tidl. artikel 220) og indgår som en integrerende del af fællesskabsretten.

I betragtning af forskellen i Bruxelles-konventionens og Rom-konventionens rækkevidde - den førstnævnte omfatter både kontraktlige forpligtelser og forpligtelser uden for kontraktforhold, mens den anden kun drejer sig om kontraktlige forpligtelser - vil den foreslåede forordning, også kaldet "Rom II-forordningen", indgå som en naturlig forlængelse af det arbejde, der hidtil er gennemført på fællesskabsplan for at harmonisere de internationalprivatretlige regler om forpligtelser såvel inden for som uden for kontraktforhold på det civil- og handelsretlige område.

1.3. Genoptagelse af arbejdet i 90'erne inden for rammerne af Maastricht- og Amsterdam-traktaterne

Med artikel K.1, nr. 6), i traktaten om Den Europæiske Union (Maastricht-traktaten) blev det civilretlige samarbejde gjort til et område af fælles interesse for Den Europæiske Unions medlemslande. I sin resolution af 14. oktober 1996 om fastsættelse af prioriteter for

---

[3] Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000, EFT L 12 af 16.1.2001, s. 1, som erstattede Bruxelles-konventionen fra 1968 og er offentliggjort i en konsolideret udgave i EFT C 27 af 26.1.1998, s. 1. Bruxelles-konventionen gælder dog fortsat i forholdet mellem Danmark og de øvrige medlemsstater.

[4] Teksten til konventionen, således som den er blevet ændret ved de forskellige tiltrædelseskonventioner, og de dertil knyttede erklæringer og bilag, er offentliggjort i en konsolideret udgave i EFT C 27 af 26.1.1998, s. 34.

samarbejdet om retlige og indre anliggender for perioden 1. juli 1996 til 30. juni 1998[5] anførte Rådet for Den Europæiske Union, at det agtede at forfølge de mål, som Det Europæiske Råd havde fastsat, ved i perioden 1. juli 19996 til 30. juni 1998 først og fremmest at koncentrere sig om bestemte emner, heriblandt "*igangsættelse af drøftelserne om behovet og muligheden for at indføre ..... en konvention om, hvilken lov der skal gælde for forpligtelser uden for kontraktforhold*".

Rådet udsendte i februar 1998 et spørgeskema til medlemsstaterne angående et udkast til konvention om, hvilken lov der skal anvendes på forpligtelser uden for kontraktforhold. Det østrigske formandskab afholdt fire arbejdsmøder, hvor man gennemgik medlemsstaternes svar på dette spørgeskema. Det viste sig her, at alle medlemsstaterne principielt gik ind for en konvention om, hvilken lov der skal anvendes på forpligtelser uden for kontraktforhold. Sideløbende hermed har Kommissionen som led i GROTIUS-programmet finansieret et projekt[6] fremlagt af Groupe Européen de Droit International Privé (GEDIP), som tog sigte på at undersøge mulighederne for en europæisk konvention om lovvalg for forpligtelser uden for kontraktforhold og mundede ud i et konventionsudkast[7]. I hele 1999, under det tyske og det finske formandskab, fortsatte Rådets *ad hoc*-arbejdsgruppe "Rom II" arbejdet, både på basis af et udkast fra det østrigske formandskab og på grundlag af GEDIP's udkast. Dette arbejde mundede ud i en foreløbig konsensus om en række lovvalgsregler, og denne konsensus er der taget hensyn til i dette forordningsforslag.

Efter at det civilretlige samarbejde med Amsterdam-traktatens ikrafttræden den 1. maj 1999 var blevet et fællesskabsanliggende, vedtog Rådet (retlige og indre anliggender) den 3. december 1998 Rådets og Kommissionens handlingsplan for, hvorledes Amsterdam-traktatens bestemmelser om indførelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed bedst kan gennemføres[8]. I denne tekst blev der erindret om, at retssikkerhed og lige adgang til domstolene bl.a. indebærer, at *"det let kan fastslås, hvilken lov der finder anvendelse",* og under nr. 40 hedder det, at *"følgende foranstaltninger skal træffes inden to år efter traktatens ikrafttræden: ..... b) udarbejdelse af et juridisk instrument om, hvilken lov der skal anvendes på forpligtelser uden for kontrakt (Rom II)"*.

Den 3. maj 2002 indledte Kommissionen en høring af alle interesserede om et foreløbigt udkast til en "Rom II"-forordning, som Kommissionens Generaldirektorat for Retlige og Indre Anliggender havde udarbejdet. Der var stor interesse om denne høring, og Kommissionen modtog godt 80 skriftlige indlæg fra medlemsstater, universitetsfolk, repræsentanter for erhvervslivet og forbrugerorganisationer[9]. Den skriftlige høring blev fulgt op af en mundtlig høring i Bruxelles den 7. januar 2003. I det forslag, der hermed fremlægges, tages der hensyn til de indkomne kommentarer.

---

5 EFT C 319 af 26. oktober 1996, s. 1.

6 Projekt GR/97/051).

7 Teksten kan findes på adressen http://www.drt.ucl.ac.be/gedip/gedip_documents.html.

8 EFT C 19 af 23. januar 1999, s. 1

9 De indkomne indlæg findes på adressen: http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/consulting_public/rome_ii/news_summary_rome2_en.htm.

2. FORSLAGET TIL RÅDS- OG PARLAMENTSFORORDNING

2.1. Det overordnede mål - mere forudsigelige løsninger ved afgørelsen af, hvilken lov der finder anvendelse

Dette forordningsforslag tager sigte på at harmonisere medlemsstaternes lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold og dermed færdiggøre den harmonisering af den internationale privatrets regler for forpligtelser på det civil- og handelsretlige område, der allerede er opnået på fællesskabsplan med "Bruxelles I"-forordningen og Rom-konventionen fra 1980.

Harmonisering af lovvalgsregler, der ikke må forveksles med harmonisering af materielle retsregler, tager sigte på at harmonisere de regler, der afgør, hvilken lov der skal anvendes på en forpligtelse. Denne fremgangsmåde er særlig velegnet, når der er tale om grænseoverskridende tvister - den bidrager til at få skabt et europæisk retsområde, fordi den skaber rimelig sikkerhed om, hvilken lov der skal anvendes på en konkret forpligtelse, uanset hvilket lands domstole sagen anlægges ved. For i stedet for at skulle undersøge de ofte meget forskellige lovkonfliktregler, der gælder i alle de medlemsstater, hvis domstole kunne være kompetente til at pådømme en sag, vil parterne kun behøve at se på ét sæt lovvalgsregler. Det mindsker sagens omkostninger, gør afgørelsen mere forudsigelig og styrker retssikkerheden.

Disse generelle bemærkninger gør sig navnlig gældende for forpligtelser uden for kontraktforhold, og det er et område, hvis betydning for det indre marked klart fremgår af alle de sektorretsakter, som allerede er vedtaget eller er under forberedelse, og som indeholder regler for det ene eller det andet særlige aspekt (f.eks. om produktansvar eller ansvar for miljøskader). Den indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes materielle erstatningsret er imidlertid kun i sin vorden. Til trods for de fælles principper, der findes, er der fortsat betydelige forskelle fra den ene medlemsstat til den anden, bl.a. hvad angår skillelinjen mellem objektivt ansvar og culpaansvar, erstatning for immaterielle skader, også for tredjemand, erstatning, der overstiger den lidte skade ("punitive and exemplary damages"), mindreåriges ansvar og forældelsesfrister. Under de forskellige høringer, Kommissionen har foretaget, var der flere repræsentanter for erhvervslivet, der fremhævede, at disse forskelle gør det vanskeligere at udnytte de grundlæggende friheder i det indre marked. I bevidstheden om, at der ikke er udsigt til nogen harmonisering af den materielle ret i nogen nær fremtid, understregede de lovvalgsreglernes betydning, når det drejer sig om at gøre en sags udfald mere forudsigeligt.

En komparativ analyse af lovvalgsreglerne viser, at den nuværende situation ikke imødekommer erhvervslivets behov for forudsigelighed, og det fremgår, at forskellene er langt større end dem, der fandtes for kontrakter før den harmonisering, der blev gennemført med Rom-konventionen. Ganske vist lægger næsten alle medlemsstater i dag hovedvægten på stedet for den skadevoldende handling - *lex loci delicti commissi.* Men anvendelsen af denne regel kan give anledning til problemer, når det drejer sig om "komplekse" situationer, dvs. når den ansvarspådragende handling og skaden er spredt på flere lande[10]. I hvilket omfang man følger reglen *lex loci delicti commissi* ved forpligtelser uden kontraktforhold, der har grænseoverskridende karakter, varierer fra det ene land til det andet. I nogle medlemsstater følger man fortsat den traditionelle løsning, der går ud på at anvende loven i det land, hvor den udløsende begivenhed fandt sted, dvs. hvor den skadevoldende handling blev begået, men

---

[10] Med hensyn til spredning af elementerne i forbindelse med domstolenes internationale kompetence henvises til de domme afsagt af EF-Domstolen, der er nævnt i de følgende fodnoter.

de nyere tendenser går derimod i retning af at anvende loven i det land, hvor skaden er opstået. For at forstå et medlemslands positive ret er det imidlertid ikke tilstrækkeligt at se på, om den lægger størst vægt på den skadevoldende handling eller på skadens opståen. For hovedreglen skal kombineres med andre kriterier. Et voksende antal medlemsstater giver således sagsøger mulighed for at vælge den lov, der mest gunstig for ham. Andre overlader det til dommeren at afgøre, hvilket land sagen har den tætteste tilknytning til, enten som hovedregel eller som en undtagelse, når hovedreglen ikke er egnet i en konkret sag. Generelt har de fleste medlemsstater valgt en undertiden ret kompliceret kombination af de forskellige løsninger. Bortset fra deres mangfoldighed virker det ikke fremmende for forståelsen af disse løsninger, at det kun er nogle medlemsstater, der har kodificeret deres lovvalgsregler - i andre medlemsstater udledes de i takt med udviklingen i retspraksis, og der er ofte usikkerhed omkring dem, ikke mindst, når det drejer sig om særlige delikter.

Der hersker ingen tvivl om, at hvis der indføres et samlet sæt ensartede lovvalgsregler i stedet for de over 15 nationale lovvalgssystemer, der i dag findes[11], vil det betyde væsentlig større retssikkerhed for erhvervslivet og borgerne.

Lovvalgsreglerne må derefter analyseres i relation til domstolenes internationale kompetence. Ud over hovedreglen i "Bruxelles I"-forordningens artikel 2, nemlig at det er retterne på den sagsøgtes bopæl, der er kompetente, fastsætter forordningen i artikel 5, nr. 3, en særlig kompetenceregel for erstatning uden for kontrakt, idet kompetencen tillægges *"retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået"*. EF-Domstolen har imidlertid gentagne gange statueret, at når det sted, hvor den handling, der kan medføre et ansvar uden for kontraktforhold, har fundet sted ikke er det samme som det sted, hvor denne handling har forårsaget en skade, kan den sagsøgte efter sagsøgerens valg sagsøges enten ved retten på det sted, hvor skaden er indtrådt, eller ved retten på det sted, hvor den til grund for denne skade liggende handling er foretaget[12]. Selv om EF-Domstolen har fastslået, at begge steder kan anses at opfylde tilknytningskriteriet med hensyn til kompetencespørgsmålet, eftersom de begge kan give særdeles nyttige holdepunkter for bevisførelsen og sagens tilrettelæggelse, er det imidlertid en kendsgerning, at antallet af retter, som en sagsøger kan vælge at anlægge sag ved, indebærer en risiko for "forum-shopping".

Dette forordningsforslag giver parterne i en sag mulighed for på forhånd og med rimelig sikkerhed at fastslå, hvilken regel der finder anvendelse på et givet retsforhold, ikke mindst i betragtning af, at de foreslåede ensartede regler vil være underlagt en ensartet fortolkning i EF-Domstolen. Dette initiativ bidrager derfor til at styrke retssikkerheden og fremme det indre marked. Det indgår også i det program, Kommissionen har vedtaget for at fremme udenretslig løsning af tvister, for når parterne bedre kan gennemskue deres stilling, kan de også lettere finde frem til en mindelig løsning.

2.2. Retsgrundlag

Lovvalgsregler har siden Amsterdam-traktatens ikrafttrædelse henhørt under artikel 61, litra c), i EF-traktaten. I henhold til EF-traktatens artikel 67, som ændret ved Nice-traktaten, der trådte i kraft den 1. februar 2003, skal forordningen vedtages ved fælles beslutningstagning efter reglerne i EF-traktatens artikel 251.

---

[11] Der findes flere systemer i Det Forenede Kongerige og dermed mere end 15 nationale systemer.

[12] EF-Domstolens dom af 30. november 1976, sag nr. 21/76, *Mines de Potasse d'Alsace,* Sml. 1976, s. 1735.

I artikel 65, litra b), hedder det, at "*foranstaltninger vedrørende samarbejde om civilretlige spørgsmål med grænseoverskridende virkninger, der skal træffes i henhold til …. og i det omfang, de er nødvendige for det indre markeds funktion, omfatter : … fremme af foreneligheden mellem medlemsstaternes gældende regler om lovvalg …*".

Den nærmere afgrænsning af bestemmelserne i denne artikel skal foretages af fællesskabslovgiveren, som derfor kan skønne, om en foranstaltning er nødvendig for det indre markeds funktion. Rådet udnyttede denne beføjelse, da det vedtog Wien-handlingsplanen[13] af 3. december 1998 for, hvorledes Amsterdam-traktatens bestemmelser om indførelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed bedst kan gennemføres, hvori der i punkt 40 c) udtrykkeligt tales om udarbejdelse af en "Rom II"-retsakt.

En harmonisering af lovvalgsregler bidrager også til at sikre ligebehandling mellem de økonomiske aktører og borgere, der er impliceret i en grænseoverskridende tvist på det indre marked. Den er således et nødvendigt supplement til den harmonisering, der allerede er gennemført med "Bruxelles I"-forordningen, hvad angår reglerne for domstolenes internationale kompetence og gensidig anerkendelse af retsafgørelser. For når der findes over 15 forskellige systemer af lovvalgsregler, vil to europæiske virksomheder fra to forskellige medlemsstater, land A og land B, der i deres eget land indbringer samme tvist mod en og samme virksomhed i land C, ikke få anvendt samme lovvalgsregel, hvilket risikerer at føre til konkurrenceforvridninger. Og sådanne skævheder kunne desuden tilskynde til *forum shopping*.

Samtidig vil en harmonisering af lovvalgsregler også gøre det lettere at realisere princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det handels- og civilretlige område. Ifølge programmet for gensidig anerkendelse[14] skal alle de mellemliggende foranstaltninger, der kræves iværksat for at få anerkendt en retsafgørelse truffet i en anden medlemsstat, reduceres og på sigt helt afskaffes. Men afskaffelsen af enhver mellemliggende foranstaltning kræver en så stor gensidig tillid mellem medlemsstaterne, at det ikke kan opnås, hvis medlemsstaternes domstole ikke anvender de samme lovvalgsregler i en given situation.

EF-traktatens afsnit IV, som omhandler det område, dette forordningsforslag vedrører, finder ikke anvendelse på Danmark i henhold til protokollen om Danmark. Det finder heller ikke anvendelse på Det Forenede Kongerige og Irland, medmindre disse lande gør brug af deres mulighed for at slutte sig til (den såkaldte "opt-in"-klausul) på de i protokollen til traktaten fastlagte vilkår. De to lande tilkendegav på mødet i Rådet (retlige og indre anliggender) den 12. marts 1999, at de ønskede at deltage fuldt ud i Fællesskabets aktiviteter inden for det civilretlige samarbejde. De var også fuldt inddraget i arbejdet i Rådets *ad hoc*-gruppe før Amsterdam-traktatens ikrafttrædelse.

2.3. Begrundelse for forslaget i lyset af proportionalitets- og nærhedsprincipperne

Fremgangsmåden med at harmonisere lovvalgsreglerne styrker retssikkerheden uden dermed at kræve nogen harmonisering af de nationale materielle regler og tilgodeser dermed i fuldt omfang såvel nærhedsprincippet som proportionalitetsprincippet.

Hvad angår valget af retsakt, hedder det i protokollen om anvendelse af nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet under nr. 6, at *"alt andet lige foretrækkes direktiver frem for forordninger"*. For det her omhandlede initiativ er forordningen imidlertid det mest

---

[13] EFT C 19 af 23.1.1999, s. 1.
[14] EFT C 12 af 15.1.2001, s. 8.

hensigtsmæssige instrument. De her omhandlede bestemmelser opstiller ensartede regler om lovvalg. Disse regler er meget detaljerede, præcise og ubetingede, og de kræver pr. definition ikke, at medlemsstaterne skal handle for at sikre deres gennemførelse i national ret. De skal finde direkte anvendelse. Reglernes karakter beror direkte på deres målsætning, som er at styrke retssikkerheden og forudsigeligheden i de løsninger, der vælges i relation til lovvalg for et givet retsforhold. Hvis medlemsstaterne fik et spillerum ved gennemførelsen af disse regler, ville man genindføre den retlige usikkerhed, som harmoniseringen netop tog sigte på at eliminere. Derfor er en forordning nødvendig for at garantere en ensartet anvendelse i medlemsstaterne.

3. GENNEMGANG AF DE ENKELTE ARTIKLER

Artikel 1 - Materielt anvendelsesområde

Ligesom Bruxelles-konventionen og "Bruxelles I"-forordningen omfatter den foreslåede forordning forpligtelser på det civil- og handelsretlige område. Der er tale om et selvstændigt fællesskabsretligt begreb, som er blevet fortolket af EF-Domstolen. Dette være sagt for at erindre om, at "Bruxelles I"-forordningen, Rom-konventionen og den foreslåede forordning tilsammen udgør et sammenhængende sæt internationalprivatretlige regler, der generelt omfatter forpligtelser på det civil- og handelsretlige område.

Forordningens anvendelsesområde omfatter alle forpligtelser uden for kontraktforhold bortset fra nogle få undtagelser, der opregnes i stk. 2. Forpligtelser uden for kontraktforhold kan opdeles i to hovedkategorier, nemlig dels de forpligtelser, der udspringer af en retsstridig handling, og dels de forpligtelser, der udspringer af andet end en retsstridig handling. Den første kategori omfatter forpligtelser, hvor der foreligger et culpøst ansvar, mens den anden drejer sig om, hvad man kunne kalde det "quasi-culpøse" eller i nogle retssystemer det "quasi-kontraktlige" område, hvilket bl.a. omfatter uberettiget berigelse og *negotiorum gestio*. Reglerne for den sidstnævnte kategori findes i forordningens afsnit 2. Skillelinjen mellem kontraktlige forpligtelser og forpligtelser uden for kontraktforhold er imidlertid ikke den samme i alle medlemsstater, og der kan opstå tvivl om, hvilket sæt regler der gælder - Rom-konventionen eller den foreslåede forordning - i en given tvist, f.eks. om ansvar forud for kontraktindgåelse, *culpa in contrahendo* eller *actio pauliana*. EF-Domstolen har allerede i forbindelse med Bruxelles-konventionens artikel 5, stk. 1 og 3, fastslået, at reglerne om ansvar uden for kontraktforhold har subsidiær karakter i forhold til reglerne om kontraktlige forpligtelser, der skal fortolkes snævert[15]. Den kommer nok til at uddybe disse spørgsmål yderligere ved fortolkningen af den her foreslåede forordning.

Den foreslåede forordning skal finde anvendelse i alle situationer, hvor der er tale om en lovkonflikt, dvs. i alle retsforhold, hvor der er et eller flere fremmede elementer, og hvor flere retssystemer spiller ind. I henhold til den foreslåede forordnings artikel 1, stk. 2, er følgende forpligtelser udelukket fra forordningens anvendelsesområde:

a) Forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af familieforhold eller dermed sidestillede forhold, herunder underholdsforpligtelser: familieretlige forpligtelser betragtes normalt ikke som forpligtelser uden for kontraktforhold. En sådan forpligtelse kan dog opstå inden for rammerne af en familierelation, f.eks. når der er

---

[15] Se bl.a. EF-Domstolens dom af 22. marts 1983, sag 34/82, *Martin Peters*, Sml. 1983, s. I-987, dom af 17. juni 1992, sag C-26/91, *Jacob Handte*, Sml. 1992, s. I-3697, og dom af 17. september 2002, sag C-334/00, *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi (*endnu ikke offentliggjort i Sml.).

tale om et erstatningssøgsmål ved forsinket betaling af et underholdsbidrag. I nogle høringssvar blev det foreslået at lade disse forpligtelser indgå i forordningens anvendelsesområde, fordi de da ville være underlagt undtagelsesklausulen i artikel 3, stk. 3, der udtrykkeligt omhandler "sekundær tilknytning", således at disse forpligtelser skal være underlagt den samme lov som det underliggende familieforhold. Men eftersom der ikke i dag findes nogen harmoniserede lovkonfliktregler på det familieretlige område inden for EU, har man fundet det bedst at udelukke forpligtelser uden for kontraktforhold, der beror på sådanne familierelationer, fra forordningens anvendelsesområde.

b) Forpligtelser uden for kontraktforhold, der hører ind under formueforholdet mellem ægtefæller eller arveretten: disse forpligtelser falder af de samme grunde som anført under a) ikke ind under den foreslåede forordning.

c) Forpligtelser ifølge veksler, checks og ordregældsbreve eller ifølge andre omsætningspapirer i det omfang, forpligtelserne ifølge andre omsætningspapirer skyldes deres omsættelige karakter: dette led gengiver bestemmelserne i artikel 1, stk. 2, litra c), i Rom-konventionen. Disse forpligtelser udelukkes fra forordningen af samme grunde som angivet i GIULIANO-LAGARD-betænkningen[16], nemlig dels, at forordningens bestemmelser ikke egner sig til denne type forpligtelser, at Genève-konventionerne af 7. juni 1930 og 19. marts 1931 regulerer en stor del af disse områder, og at disse forpligtelser ikke kvalificeres ens i alle medlemsstater.

d) Det personlige ansvar, som selskabsdeltagere, selskabsorganer og personer med ansvar for lovpligtig revision af regnskaber ifølge loven har for et selskabs, en forenings eller en anden juridisk persons forpligtelser: dette spørgsmål kan ikke adskilles fra de selskabsretlige regler, der gælder for selskabet, foreningen eller personen under udøvelsen af den virksomhed, hvorunder ansvaret pådrages.

e) Forpligtelser uden for kontraktforhold mellem en trusts stiftere, "trustees" og begunstigede: en trust er en særlig institutionstype, og disse forpligtelser bør derfor udelukkes fra forordningens anvendelsesområde, ligesom det også var tilfældet i Rom-konventionen.

f) Forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af atomskader: udelukkelsen af disse forpligtelser skyldes, at der er store økonomiske og statslige interesser på spil, og at staterne bidrager til erstatninger for atomskader i forbindelse med den internationale ordning for ansvar på det nukleare område, der blev indført ved Paris-konventionen af 29. juli 1960 og den supplerende Bruxelles-konvention af 31. januar 1963, Wiener-konventionen af 21. maj 1963 og tillægskonventionen om finansiering af 12. september 1997 samt fællesprotokollen af 21. september 1988.

Eftersom der er tale om undtagelser, skal de fortolkes snævert.

I den foreslåede forordning har man ikke medtaget den udelukkelse, der findes i artikel 1, stk. 2, litra h), i Rom-konventionen, der drejer sig om bevisregler og processuelle regler. Af artikel 11 fremgår helt klart, at disse regler med de udtrykkeligt nævnte undtagelser følger af *lex fori.* De hører derfor ikke hjemme på listen over forpligtelser uden for kontraktforhold, der er udelukket fra forordningens anvendelsesområde.

---

[16] Betænkning om konventionen om hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, EFT 282 af 31. oktober 1980, s. 1.

Artikel 2 - Universel anvendelse

Artikel 2 fastsætter, at forordningen har universel karakter, dvs. at dens ensartede lovvalgsregler lige så vel kan føre til anvendelse af et tredjelands lov som en EU-medlemsstats lov.

Der er tale om et helt rodfæstet princip i den positive lovvalgsret, der også findes allerede i Rom-konventionen, de konventioner, der er indgået inden for rammerne af Haag-konferencen, samt i medlemsstaternes nationale lovvalgsregler.

Eftersom "Bruxelles I"-forordningen og den foreslåede nye forordning supplerer hinanden, er den nye forordnings universelle karakter en nødvendighed i det indre marked for at undgå konkurrenceforvridninger inden for EU. For selv om "Bruxelles I"-forordningen *a priori* sondrer mellem de situationer, hvor sagsøgte har bopæl i en medlemsstat, og de situationer, hvor sagsøgte har bopæl i et tredjeland[17], regulerer den både de rent "EU-interne" situationer og de situationer, hvor der er et tredjelandselement. Med hensyn til reglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser gælder, at alle domme afsagt af en domstol i en medlemsstat inden for "Bruxelles I"-forordningens anvendelsesområde falder ind under den forenklede godkendelses- og fuldbyrdelsesordning, og det er uden betydning, om dommen er afsagt på grundlag af et EU-lands eller et tredjelands lov. Hvad kompetencereglerne angår, finder "Bruxelles I"-forordningen også anvendelse, når sagsøgte er bosat uden for EU - det er tilfældet, når tvisten er underlagt en regel om enekompetence[18], når dommerens kompetence beror på en værnetingsklausul[19], når sagsøgte møder op for retten[20] og ved litispendens[21]. Generelt præciseres det i artikel 4, stk. 2, at hvis sagsøgte har bopæl i et tredjeland, kan sagsøger, når han har bopæl i en medlemsstat og uanset sin nationalitet, over for sagsøgte påberåbe sig de kompetenceregler, som gælder i henhold til loven i sit bopælsland. Af alle disse bestemmelser følger, at "Bruxelles I"-forordningen finder anvendelse såvel i "EU-interne situationer" som i situationer, hvor der foreligger et tredjelandselement.

Det drejer sig derfor om at sikre ligebehandling af alle de retsundergivne i EU, også i de situationer, der ikke er rent "EU-interne". Hvis man fortsat har over 15 forskellige nationale lovvalgssystemer, vil to EU-virksomheder fra to forskellige medlemsstater - land A og land B - der for deres egne domstole indbringer samme tvist mellem dem og en trejdelandsvirksomhed, ikke få anvendt den samme lovvalgsregel, hvilket ligesom i de rent "EU-interne" situationer risikerer at føre til konkurrenceforvridninger.

Adskillelsen mellem "EU-interne" tvister og tvister med et tredjelandselement er desuden i dag blevet kunstig. Hvordan skulle man f.eks. kategorisere en tvist, der i første omgang kun består mellem en statsborger i en enkelt medlemsstat og en tredjelandsborger, men som derefter bliver til en tvist, hvor flere medlemsstater er involveret, f.eks. fordi EU-parten indstævner sit forsikringsselskab, der har hjemsted i et andet EU-land, eller fordi den omtvistede fordring senere overdrages til en anden? Med den nuværende økonomiske integration på det indre marked vil en tvist altid potentielt kunne komme til at involvere flere forskellige medlemsstater.

---

17 Artikel 2, stk. 1.
18 Artikel 22.
19 Artikel 23.
20 Artikel 24.
21 Artikel 27.

Ud fra et rent praktisk synspunkt er der fra fagfolk - dommere og advokater - blevet peget på, at international privatret i almindelighed og lovvalgsregler i særdeleshed opfattes som et yderst kompliceret område. Denne komplicerede karakter ville blive forstærket yderligere, hvis den her omhandlede forordning kom til at indebære, at der blev flere forskellige kilder til lovkonfliktregler, og hvis dommerne herefter udover de ensartede EU-regler også skulle håndtere særskilte nationale regler i situationer, der ikke har den krævede tilknytning til EU. Den foreslåede forordnings universelle karakter tilgodeser derfor både retssikkerhedshensynet og opfylder EU's mål om en gennemsigtig lovgivning.

Artikel 3 - Almindelige regler

Artikel 3 opstiller de almindelige regler for afgørelsen af, hvilket lands lov der finder anvendelse på forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af en retsstridig handling. Den omfatter alle de forpligtelser, for hvilke de efterfølgende artikler ikke opstiller en særregel.

De mål, Kommissionen har haft for øje ved konkretiseringen af *lex loci delicti commissi*-reglen, er dels hensynet til retssikkerheden og dels ønsket om en rimelig afvejning mellem den formodede skadevolders og den skadelidtes interesser. De løsninger, der er valgt, stemmer også overens med den seneste udvikling i medlemsstaternes lovvalgsregler.

Stk. 1 - Hovedreglen

I artikel 3, stk. 1, opstilles den hovedregel, at det er loven på det sted, hvor den direkte skade er opstået eller risikerer at opstå, der skal anvendes. I de fleste tilfælde betyder det, at det er loven på skadelidtes sædvanlige opholdssted, der skal anvendes. Ordene "risikerer at opstå" indebærer, at den foreslåede forordning i lighed med artikel 5, stk. 3, i "Bruxelles I"-forordningen også omfatter søgsmål, der anlægges i forebyggelsesøjemed, f.eks. med påstand om nedlæggelse af et forbud.

Det sted eller de steder, hvor eventuelle indirekte skader er opstået, er uden relevans for afgørelsen af, hvilken lov der skal anvendes. Ved et færdselsuheld er stedet for den direkte skade f.eks. det sted, hvor sammenstødet sker, uanset hvilke andre økonomiske skader eller tab der kan opstå i et andet land. I forbindelse med Bruxelles-konventionen har EF-Domstolen da også allerede fastslået, at *"det sted, hvor skaden er opstået"* ikke omfatter det sted, hvor den skadelidte er blevet påført en økonomisk skade som følge af en skade opstået i en anden kontraherende stat .[22]

Denne regel indebærer, at hvis der er opstået skader i flere lande, skal lovene i alle de implicerede lande anvendes proportionalt efter det "Mosaikbetrachtung"-princip, der anvendes i tysk ret.

Den foreslåede forordning følger den seneste udvikling i medlemsstaternes lovvalgsregler. På grund af den manglende kodificering i flere medlemsstater kan der ganske vist ikke siges noget helt generelt om alle de mere end 15 nationale systemer, der findes, men i de lande, der har kodificeret deres regler, er det loven på det sted, hvor skaden er opstået, der skal anvendes. Det er tilfældet i Nederlandene, Det Forenede Kongerige og Frankrig og desuden også i Schweiz. I Tyskland, Italien og Polen har den skadelidte mulighed for at vælge denne lov blandt flere andre.

---

[22] EF-Domstolens dom af 19. september 1995, sag C-364/93, *Marinari c. Lloyds Bank*, Sml. 1995, s. I-2719.

Den løsning, der er valgt i artikel 3, stk. 1, tilgodeser retssikkerhedshensynet. Den adskiller sig fra den løsning, der blev lagt til grund i konventionsudkastet fra 1972, hvor hovedreglen var, at det var loven på det sted, hvor den "skadevoldende handling" fandt sted, der skulle anvendes. Af EF-Domstolens retspraksis fremgår imidlertid, at begrebet "skadevoldende handling" dækker over såvel den udløsende begivenhed som selve skaden. Det stemmer overens med de mål, der søges virkeliggjort i relation til domstolenes internationale kompetence, men giver ikke parterne mulighed for med rimelig sikkerhed at forudse, hvilken lov der finder anvendelse på deres retsforhold.

Den opstillede regel tilgodeser også ønsket om en rimelig afvejning mellem parternes divergerende interesser. Ved opstilling af hovedreglen har Kommissionen ikke fulgt det princip, der tilgodeser den skadelidte mest muligt, og som går ud på, at den skadelidte gives mulighed for at vælge den for ham eller hende mest gunstige lov. For Kommissionen mener, at en sådan løsning er mere vidtgående, end hvad hensynet til den skadelidtes legitime interesser tilsiger, og vil gå ud over retssikkerheden og dermed være i strid med hovedformålet med den foreslåede forordning. Løsningen i artikel 3 er således et kompromis mellem de to ekstreme løsninger, nemlig anvendelse af loven i det land, hvor den udløsende begivenhed finder sted, og den skadelidtes mulighed for at vælge.

Artikel 3, stk. 1, der skaber en objektiv forbindelse mellem skaden og den lov, der skal anvendes, stemmer endelig også overens med nutidens opfattelse af civilt ansvar, der ikke længere som i den første halvdel af dette århundrede fokuserer på at straffe en culpøs handling - i dag er det erstatningsfunktionen, der er vigtigst, hvilket især afspejles i de principper om objektivt ansvar - uden skyld - der i dag er blevet udviklet.

Til gengæld kan det være uhensigtsmæssigt at anvende hovedreglen, når der kun er en ganske vilkårlig tilknytning til det land, hvor skaden opstår. De efterfølgende stykker indeholder derfor bestemmelser om undtagelser fra denne hovedregel i konkrete situationer.

Stk. 2 - Loven i det fælles sædvanlige opholdsland

I stk. 2 indføres der en særregel for de tilfælde, hvor den person, hvis ansvar gøres gældende, og den skadelidte har sædvanligt opholdssted i et og samme land - i så fald er det dette lands lov, der skal anvendes. Det er det princip, der følges i stort set alle medlemsstaterne, enten via en særregel eller via domstolenes konkretisering af reglen om den stærkeste tilknytning. Denne løsning tilgodeser begge parters legitime forventninger.

Stk. 3 - Generel undtagelsesklausul og sekundær tilknytning

Ligesom Rom-konventionens artikel 4, stk. 5, opstiller stk. 3 en generel undtagelsesklausul, der skal åbne mulighed for en vis smidighed, således at dommeren i et konkret tilfælde vil kunne modificere hovedreglen og anvende loven i det land, hvor retsforholdet har sit tyngdepunkt.

Denne klausul gør det lidt mindre forudsigeligt, hvilken lov der finder anvendelse, og den bør derfor kun anvendes i ekstraordinære tilfælde. Erfaringerne med Rom-konventionen fra 1980, der starter med at opstille formodninger, har imidlertid vist, at dommerne i nogle medlemsstater har tendens til at anvende undtagelsesklausulen allerede fra starten og straks søger at finde frem til den lov, der stemmer bedst overens med tilknytningskriteriet, uden

forinden at anlægge disse formodninger[23]. Derfor er reglerne i den foreslåede forordnings artikel 3, stk. 1 og 2, formuleret som bindende regler og ikke blot som formodninger. For at understrege, at undtagelsesklausulen kun skal bruges i ekstraordinære tilfælde, kræves det desuden i stk. 3, at forpligtelsen skal have en *"åbenbart stærkere tilknytning"* til et andet land.

Bestemmelserne i stk. 3 indeholder desuden en rettesnor for dommeren i tilfælde af, at der allerede består et retsforhold mellem parterne. Der er tale om en faktor, som retten kan tage hensyn til ved afgørelsen af, om der består en åbenbart stærkere tilknytning til et andet land end det, hvis lov ellers skulle anvendes. Den lov, der fandt anvendelse på dette forudgående retsforhold, skal dog ikke automatisk anvendes, og dommeren kan anlægge et skøn ved afgørelsen af, om der består en væsentlig tilknytning mellem forpligtelsen uden for kontraktforhold og dette tidligere retsforhold.

Det anføres, at det forudgående retsforhold bl.a. kan bestå af en aftale, der har en nær forbindelse med den pågældende retsstridige handling. Denne løsning har særlig betydning i de medlemsstater, hvis retssystemer åbner mulighed for kumulation mellem kontraktligt ansvar og ansvar uden for kontraktforhold mellem de samme parter. Teksten er dog tilstrækkeligt smidigt formuleret til, at dommeren kan tage hensyn til, at der eventuelt blot har været planer om et kontraktligt forhold, f.eks. efter afbrydelse af forhandlinger, ved opsigelse af en kontrakt eller i forbindelse med et familieforhold. Denne løsning indebærer, at en og samme lov kommer til at finde anvendelse på alle de retlige relationer mellem parterne, og den tilgodeser derfor deres legitime forventninger og hensynet til en god retspleje. På det tekniske plan vil den - i afventning af en autonom afklaring i EF-Domstolens retspraksis - kunne modificere virkningerne af, at samme retsforhold vil kunne henhøre under aftaleretten i en medlemsstat og erstatningsretten i en anden. Samme ræsonnement gælder for virkningerne af en kontrakts ugyldighed, hvor der allerede findes en særregel i Rom-konventionens artikel 10, stk. 1, litra e). Nogle medlemsstater har givet udtryk for forbehold over for denne artikel, og muligheden for at lægge den sekundære tilknytning til grund kan løse de problemer, som anvendelse af to forskellige regelsæt kan give anledning til.

Når det tidligere retsforhold består af en forbruger- eller arbejdsaftale, og denne indeholder valg af en anden lov end loven på forbrugerens sædvanlige opholdssted eller på det sædvanlige arbejdssted eller ekstraordinært ansættelsesstedet, vil brugen af kriteriet angående den sekundære tilknytning ikke kunne føre til, at den svage part berøves den beskyttelse, som den lov, der ellers skulle anvendes, yder. Den foreslåede forordning indeholder ingen udtrykkelig regel herom, eftersom Kommissionen finder, at denne løsning allerede implicit kan udledes af beskyttelsesreglerne i Rom-konventionen - for det ville være i strid med målsætningen i konventionens artikel 5 og 6, hvis den sekundære tilknytning kom til at betyde, at parterne kunne aftale et lovvalg for forpligtelser uden for kontraktforhold, mens et sådant lovvalg var i hvert fald delvis ugyldigt for deres aftale.

---

[23] Se herom punkt 3.2.5 i grønbogen om omdannelse af Rom-konventionen om, hvilken lov der finder anvendelse på kontraktlige forpligtelser, til en EU-retsakt og modernisering af dens regler.

Artikel 4 - Produktansvar

I artikel 4 indføres der en særlig regel for forpligtelser uden for kontraktforhold, når der er tale om skader forårsaget af defekte produkter. Med hensyn til definitionen af begrebet produkt i artikel 4 henvises til definitionen i artikel 2 i direktiv 85/374. [24]

Med direktiv 85/374 blev der foretaget en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes materielle lovgivning om objektivt ansvar, dvs. ansvar uden culpa. Der er imidlertid ikke tale om nogen fuldstændig harmonisering, for direktivet giver medlemsstaterne visse valgmuligheder. I øvrigt berører den ikke de nationale regler om culpøst ansvar, som den skadelidte altid kan gøre gældende, og den dækker kun visse skader. Særreglen i artikel 4 har derfor et større anvendelsesområde end direktiv 85/374, fordi den også finder anvendelse på krav støttet på rent nationale bestemmelser om produktansvar, der ikke findes i direktivet.

Ud over at tilgodese parternes respektive legitime forventninger må lovvalgsreglen for produktansvar også tage hensyn til spredningen i de mulige tilknytningselementer (producentens hjemsted, fremstillingssted, stedet for den første markedsføring, købsstedet, skadelidtes sædvanlige opholdssted), som forstærkes af den udvikling, der er sket inden for EU både i den internationale samhandel, turismen og befolkningens og varernes mobilitet. På dette område vil det derfor ikke være hensigtsmæssigt kun at lægge stedet for den direkte skade til grund, for den lov, der i så fald skulle anvendes, kan vise sig ikke at have nogen relevant tilknytning til situationen, den er uforudsigelig for producenten og sikrer heller ikke den skadelidte en tilstrækkelig beskyttelse.[25]

De lande, der har særlige regler herom, har derfor normalt en regel, der kræver, at et eller flere elementer skal have tilknytning til samme land, for at dette lands lov finder anvendelse. Det er også den løsning, der er valgt i Haag-konventionen af 1973 om produktansvar[26], der gælder i fem medlemsstater. I artikel 25 i den foreslåede forordning fastsættes det, at denne konvention fortsat gælder i de medlemsstater, der har ratificeret den på tidspunktet for forordningens ikrafttrædelse. Konventionen fra 1973 bestemmer, hvilken lov der finder anvendelse på fabrikanters, producenters, distributørers og reparatørers ansvar på grundlag af følgende elementer, der kan være spredte eller komplekst sammensat: stedet for den skadevoldende begivenhed, den skadelidtes sædvanlige opholdssted, fabrikantens eller producentens forretningssted, stedet for købet af produktet.

Det anerkendes, at der her er tale om særlige vanskeligheder, men den foreslåede forordning bygger ikke desto mindre på det grundprincip, at en regel ikke må være unødigt kompleks.

I forordningens artikel 4 fastsættes det, at det principielt er loven på den skadelidtes sædvanlige opholdssted, der skal anvendes. Der stilles dog den betingelse, at produktet er markedsført i landet med den persons samtykke, hvis ansvar gøres gældende. Uden et sådant samtykke er det loven i det land, hvor den person, hvis ansvar gøres gældende, har sit sædvanlige opholdssted, der skal anvendes. Artikel 3, stk. 2 (fælles opholdsland) og stk. 3 (generel undtagelsesklausul), finder også anvendelse.

---

[24] Direktiv 85/374 af 25.7.1985 om tilnærmelse af medlemsstaternes administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om produktansvar, EFT L 210 af 7.8.1985, s. 29, som ændret ved direktiv 34/1999 af 10. maj 1999, EFT L 141 af 4.6.1999, s. 20.

[25] F.eks. i en situation, hvor en tysk turist har købt et fransk produkt i Roms lufthavn for at tage det med sig til Afrika, hvor det eksploderer og påfører ham skade.

[26] Der er tale om Spanien, Finland, Frankrig, Nederlandene og Luxembourg. Desuden gælder konventionen også i Norge, Slovenien, Kroatien, Makedonien og Jugoslavien.

Denne regel er enkel og forudsigelig og dermed særlig velegnet i en situation, hvor sagen ofte afgøres udenretsligt, bl.a. fordi der ofte er forsikringsselskaber inde i billedet. Samtidig sikrer artikel 4 ikke desto mindre en rimelig afvejning mellem parternes interesser. Betingelsen om, at produktet skal være markedsført i den skadelidtes sædvanlige opholdsland, for at dette lands lov finder anvendelse, gør løsningen forudsigelig for producenten, som jo selv er herre over, hvordan han vil tilrettelægge sin markedsføring. Desuden tilgodeser den også den skadelidtes legitime interesser, ikke mindst eftersom den skadelidte normalt har købt et produkt, der er lovligt markedsført i hans sædvanlige opholdsland.

Når den skadelidte køber produktet i et andet land end sit sædvanlige opholdsland, f.eks. under en rejse, må der sondres mellem to tilfælde: i det første har han i udlandet købt et produkt, der også markedsføres i hans sædvanlige opholdsland, f.eks. fordi det er på tilbud. I så fald havde producenten allerede forudset, at hans produkt ville kunne blive underlagt de normer, der gælder i dette land, og i henhold til artikel 4 er det dette lands lov, der jo er forudsigelig for begge parter, der skal anvendes.

I det andet tilfælde, hvor den skadelidte i udlandet har købt et produkt, der ikke lovligt markedsføres i hans sædvanlige opholdsland, kunne derimod ingen af parterne forvente, at dette lands lov skulle finde anvendelse. Der er derfor behov for en supplerende regel. De to former for tilknytning, der blev diskuteret under Kommissionens høring, var dels stedet for skadens opståen og dels den persons sædvanlige opholdssted, hvis ansvar gøres gældende. I betragtning af, at et kriterium, der bygger på stedet for skadens opståen, på grund af forbrugsvarernes mobilitet ikke tilgodeser hverken retssikkerhedshensynet eller ønsket om at beskytte den skadelidte, har Kommissionen valgt den anden løsning.

Reglen i artikel 4 imødekommer ikke alene parternes forventninger, men tilgodeser også de mere overordnede mål i EU om et højt forbrugerbeskyttelsesniveau og opretholdelse af en loyal konkurrence på et givet marked. Producenter i lande, hvor forbrugerbeskyttelsesniveauet ikke er så højt, vil være klar over, at alle, der konkurrerer på et givet marked, er underlagt samme sikkerhedsstandard, og de vil derfor ikke kunne eksportere det lave niveau til de andre lande, hvilket giver et generelt incitament til innovation og videnskabelig og teknisk udvikling.

Udtrykket "*den person, hvis ansvar gøres gældende"* betegner ikke nødvendigvis producenten af et færdigprodukt - der kan også være tale om producenten af en råvare eller en komponent, eller om en mellemmand eller den endelige sælger. I øvrigt anses enhver person, der importerer et produkt til Fællesskabet, under visse omstændigheder for at være ansvarlig for produktets sikkerhed på lige fod med producenten.[27]

Artikel 5 - Illoyal konkurrence

Artikel 5 opstiller et særligt tilknytningskriterium for erstatningssøgsmål for skader, der opstår som følge af en illoyal konkurrencehandling.

Reglerne om illoyal konkurrence tager sigte på at værne om en fair konkurrence, hvor alle aktører må følge de samme regler. De er bl.a. rettet mod forsøg på at påvirke efterspørgslen (f.eks. vildledende reklame og tvang), lægge hindringer i vejen for konkurrenter (ved at forstyrre deres forsyninger, bestikke deres medarbejdere, boykotte dem), eller udnytte konkurrenters image (f.eks. ved at skabe risiko for forveksling eller misbruge deres gode

---

[27] Jf. ovennævnte direktiv 85/374, artikel 3, stk. 2.

omdømme). Den moderne konkurrencelovgivning tager ikke alene sigte på at beskytte de konkurrerende virksomheder (den horisontale dimension), men også forbrugerne og den almindelige offentlighed (vertikale relationer). Denne tredimensionale karakter ved konkurrencelovgivningen må afspejles i en tidssvarende lovvalgsregel.

Artikel 5 afspejler alle de tre mål, eftersom den er rettet mod påvirkning af markedet generelt, påvirkning af en konkurrents interesser og påvirkning af forbrugernes kollektive og spredte interesser (i modsætning til en bestemt forbrugers individuelle interesser). Sidstnævnte princip er taget fra en række EU-direktiver på forbrugerbeskyttelsesområdet, bl.a. direktiv 98/27 af 19. maj 1998[28], der giver forbrugerorganisationer adgang til at anlægge søgsmål med påstand om forbud. Det betyder ikke, at der kun er tale om søgsmål anlagt af en forbrugerorganisation - som følge af konkurrencelovgivningens tredobbelte formål påvirker næsten alle illoyale handlinger også forbrugernes kollektive interesser, uanset om det er en konkurrent eller en organisation, der derefter anlægger sag. Men artikel 5 finder også anvendelse på søgsmål med påstand om forbud anlagt af forbrugerorganisationer. Den foreslåede forordning stemmer således overens med en dom, EF-Domstolen for nylig har afsagt angående Bruxelles-konventionen, hvor den statuerede, at "*et præventivt søgsmål, som er rejst af en forbrugerbeskyttelsesorganisation med påstand om, at en erhvervsdrivende tilpligtes at undlade at anvende vilkår, der anses for urimelige, i kontrakter med privatpersoner, er en sag om erstatning uden for kontrakt i konventionens artikel 5, nr. 3's forstand*".[29]

En komparativ analyse af medlemsstaterne internationale privatret viser, at der er bred enighed om anvendelse af loven i det land, hvis marked disse handlinger påvirker. Det opnås enten gennem en konkretisering af det generelle princip om *lex loci delicti*, eller gennem et konkret tilknytningskriterium (Østrig, Spanien og Nederlandene samt Schweiz) og stemmer overens med den overvejende opfattelse i retsvidenskaben og med, hvad der anbefales af Ligue internationale du droit de la concurrence en matière de publicité[30]. Den aktuelle situation er imidlertid præget af en vis usikkerhed, navnlig i de lande, hvor domstolene ikke har haft lejlighed til at udtale sig om, hvordan *lex loci delicti*-reglen skal anvendes i praksis. Indførelsen af en ensartet lovvalgsregel på dette område vil derfor styrke retsafgørelsers forudsigelighed.

Artikel 5 fastsætter, at det er loven i det land, hvor "*konkurrenceforholdene eller forbrugernes kollektive interesser blev påvirket eller risikerer at blive påvirket"*, der skal anvendes. Der er tale om det marked, hvor virksomhederne konkurrerer om at vinde forbrugernes gunst. Denne løsning tilgodeser de skadelidtes forventninger, fordi det normalt vil være den lov, der gælder i deres økonomiske miljø, der skal anvendes. Men i særdeleshed sikrer den ligebehandling mellem alle de økonomiske aktører på et marked. Konkurrenceretten har til formål at beskytte et marked, ud fra et makroøkonomisk mål. Erstatningssøgsmål har kun sekundær betydning og må være underordnet det overordnede hensyn til markedet.

Med hensyn til vurderingen af virkningerne på dette marked er der i den juridiske litteratur generel enighed om, at det kun er de direkte og væsentlige virkninger af en illoyal handling, der skal lægges til grund. Det har navnlig betydning i en international kontekst, hvor den

---

28 Parlamentets og Rådets direktiv 98/27 (EF) af 19. maj 1998 om søgsmål med påstand om forbud på området beskyttelse af forbrugernes interesser, EFT L166 af 11.6.1998, s. 51.

29 Dom af 1.10.2002, sag C-167/00, *Henkel*.

30 Resolution fra Amsterdam-kongressen i oktober 1992, offentliggjort i Revue internationale de la concurrence 1992 (nr. 168), s. 51 - her slås der dog også til lyd for en harmonisering af de materielle regler på området.

konkurrenceskadelige adfærd som oftest har virkninger på flere markedet og fører til en distributiv anvendelse af de love, der er inde i billedet.

Behovet for en særlig regel på dette område anfægtes undertiden under henvisning til, at den ville resultere i den samme løsning som hovedreglen i artikel 3, når den skade, der søges erstatning for, sidestilles med den konkurrenceskadelige virkning, der er afgørende for konkurrencelovgivningens anvendelse. Men selv om der ofte er sammenfald mellem de to på det territoriale plan, er der ikke tale om et automatisk sammenfald - man kan f.eks. spørge sig selv om, hvor skaden er opstået, når to virksomheder fra land A begge handler på marked B. Desuden er reglerne om sekundær tilknytning, fælles sædvanligt opholdsland og undtagelsesklausulen generelt ikke egnede i disse situationer.

Stk. 2 omhandler de situationer, hvor en illoyal handling er rettet mod en bestemt konkurrent, f.eks. ved bestikkelse af vedkommendes medarbejdere, industrispionage, afsløring af forretningshemmeligheder eller opfordring til kontraktbrud. Selv om det ikke helt kan udelukkes, at sådanne handlinger også kan få negative virkninger på et givet marked, er der dog tale om situationer, der først og fremmest kan siges at være "tosidige". Der er derfor ingen grund til, at den skadelidte ikke skulle kunne nyde godt af bestemmelserne i artikel 3 om fælles sædvanligt opholdsland eller den generelle undtagelsesklausul. Denne løsning stemmer overens med den seneste udvikling i den internationale privatret - en sådan bestemmelse findes således i § 4, stk. 2, i den nederlandske lov af 2001 og i § 136, stk. 2, i den schweiziske. Samme løsning følges også af de tyske domstole.

Artikel 6 - Krænkelse af privatlivet og af individets rettigheder

Forordningen følger den tilgang, der i dag gælder i de fleste medlemsstater, nemlig at krænkelser af privatlivet og individets rettigheder, bl.a. ærekrænkelser i massemedier, henhører i kategorien ansvar uden for kontrakt og ikke under den personlige status - undtagen med hensyn til navnerettigheder.

Respekten for privatlivet på den ene side og ytrings- og informationsfriheden på den anden side - der også omfatter mediefrihed og mediepluralisme - er underlagt særlige bestemmelser, både i Den Europæiske Unions charter for grundlæggende rettigheder og Europarådets konvention om beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. EU-institutionerne skal ligesom medlemsstaterne overholde disse grundrettigheder. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har allerede opstillet nyttige principper for, hvordan de to principper kan forliges i injuriesager. Men selv om internationale konventioner således har bidraget til en vis indbyrdes tilnærmelse mellem medlemsstaternes regler for pressefrihed, er der ikke desto mindre fortsat forskelle fra den ene medlemsstat til den anden med hensyn til denne friheds konkrete indhold. For alle parter er det vigtigt at kunne forudse, hvilken lov der finder anvendelse på dem.

En undersøgelse af de gældende lovvalgsregler i medlemsstaterne viser imidlertid ikke alene, at de er meget forskellige, men også, at der er stor usikkerhed. I mangel af en kodificering er de generelle regler i flere medlemsstater endnu ikke blevet konkretiseret i retspraksis[31]. De tilknytningsmomenter, der lægges til grund i de andre lande, er vidt forskellige: udgiverens hjemsted eller stedet for udgivelsen eller offentliggørelsen (Tyskland og Italien, som led i skadelidtes valgmuligheder), stedet hvor produktet er blevet udbredt og bragt til tredjemands

[31] Danmark, Spanien, Finland, Grækenland, Irland ("the proper law of the tort"), Nederlandene og Sverige.

kundskab (Belgien, Frankrig, Luxembourg), stedet, hvor skadelidte er kendt, hvilket antages at være hans sædvanlige opholdsland (Østrig). Andre medlemsstater følger et princip, der anses at være til gunst for skadelidte ved at give denne valgmulighed (Tyskland, Italien) eller anvende det sted, hvor skaden er opstået, når anvendelse af loven på det sted, hvor den udløsende begivenhed fandt sted, ikke åbner mulighed for erstatning (Portugal). Den britiske løsning adskiller sig helt fra de andre medlemsstaters, fordi der her sondres mellem, om en publikation er udsendt i Det Forenede Kongerige eller i udlandet - for de førstnævntes vedkommende er det kun loven på det sted, hvor udbredelsen finder sted, der kan anvendes, og for de sidstnævnte anvender dommeren loven på udbredelsesstedet og loven i dommerens land kumulativt (princippet om "double actionability"). Dette princip tager sigte på at beskytte den indenlandske presse, som ikke kan dømmes af de engelske domstole, når dette ikke er hjemlet i britisk ret[32].

I betragtning af de forskelle og den usikkerhed, der består i den nuværende situation, vil en harmonisering af lovvalgsreglen på fællesskabsplan styrke retssikkerheden.

Hvad angår indholdet af den ensartede regel må der også tages hensyn til reglerne om international kompetence i "Bruxelles I"-forordningen. Ifølge dommene i den førnævnte *Mines de Potasse d'Alsace* og i *Fiona Shevill*[33] kan den skadelidte anlægge erstatningssag enten ved domstolene i det land, hvor udgiveren af det ærekrænkende skrift har hjemsted, og som har kompetence til at tilkende erstatning for alle skader, eller ved domstolene i hvert af de lande, hvor skriftet er blevet udbredt, og hvor vedkommende hævder at have fået krænket sit omdømme, men disse domstole har kun kompetence til at tilkende erstatning for skader lidt i det pågældende land. Hvis den skadelidte således vælger at anlægge sag ved retten i et land, hvor skriftet er blevet udbredt, vil denne anvende sin egen ret på den skade, vedkommende har lidt i det pågældende land. Hvis den skadelidte derimod går til domstolen i udgiverens land, vil denne være kompetent til at behandle hele sagen - domslandets lov vil i så fald skulle anvendes på den skade, der er lidt i dette land, mens dommeren skal anvende hvert af de implicerede landes love forholdsmæssigt, hvis den skadelidte også kræver erstatning for skade lidt i andre lande.

I betragtning af de praktiske vanskeligheder ved en sådan distributiv anvendelse af flere love i en given situation, havde Kommissionen i sit udkast til forslag til rådsforordning fra maj 2002 foreslået, at det var loven på skadelidtes sædvanlige opholdssted, der skulle anvendes. Dette forslag mødte imidlertid megen kritik under høringerne, hvor der bl.a. blev peget på, at det ikke altid er let at fastslå, hvor kendte personer har sædvanligt opholdssted, og kombinationen mellem kompetenceregler og lovvalgsregler kunne føre til en situation, hvor domstolene i udgiverens land måtte dømme denne i henhold til loven i skadelidtes land, selv om produktet var i fuld overensstemmelse med lovgivningen i udgiverens land og intet eksemplar af det var blevet udbredt i skadelidtes sædvanlige opholdsland. Kommissionen har taget denne kritik til sig og revurderet sit forslag.

I artikel 6, stk. 1, fastsættes det nu, at spørgsmålet om, hvilken lov der skal anvendes på krænkelser af privatlivet og individets rettigheder, afgøres efter reglerne i artikel 3, der fører til anvendelse af loven på det sted, hvor den direkte skade er opstået - medmindre parterne har sædvanligt opholdssted i samme land, eller tvisten har stærkere tilknytning til et andet land.

---

[32] Flere engelske eksperter på området ser dog ud til ikke at mene, at krænkelser af privatlivet ("invasion of privacy") også er omfattet af dette princip.

[33] Dom af 7. marts 1995, sag C 68/93, *Fiona Shevill m.fl. mod Press Alliance SA,* Sml. s. I - 415

I ovennævnte dom i *Fiona Shevill* fik Domstolen lejlighed til at udtale sig om en konkretisering af stedet for skadetilføjelsen, når der er tale om ærekrænkelser i pressen: "*den stat, hvor skriftet er udbredt, og hvor den skadelidte hævder at have fået skadet sit omdømme"*. For det er på det sted, hvor et skrift udbredes og bringes til tredjemands kundskab, at en persons omdømme risikerer at blive krænket. Denne løsning stemmer således overens med den skadelidtes legitime interesser uden af den grund at tilsidesætte mediernes interesser. Det understreges, at der kun kan være tale om udbredelse af en publikation i et land, når der er tale om kommerciel distribution.

Kommissionen har dog også været åben over for den bekymring, der er kommet til udtryk både fra pressens side og fra visse medlemsstaters, med hensyn til den situation, hvor en domstol i land A kunne blive nødt til at dømme en udgiver, der også er hjemmehørende i land A, i henhold til loven i land B eller sågar i et tredjeland, selv om den omtvistede publikation er i fuld overensstemmelse med de gældende normer i land A. Det er blevet fremført, at anvendelse af loven i land B kunne være i strid med land A's forfatningsmæssige regler om pressefrihed. For at tilgodese spørgsmålets ømtålelige karakter i en situation, hvor der endnu er store forskelle mellem medlemsstaternes forfatningsmæssige regler, har Kommissionen fundet det hensigtsmæssigt, at der i artikel 6, stk. 1, udtrykkeligt henvises til, at den lov, der finder anvendelse efter bestemmelserne i artikel 3, skal vige til fordel for *lex fori,* når den er uforenelig med domslandets grundlæggende principper med hensyn til pressefrihed.

Den lov, der skal anvendes i henhold til artikel 6, stk. 1, forekommer ikke egnet til at afgøre, om og på hvilke betingelser den krænkede kan kræve, at udgiveren offentliggør en korrekt version, og udøve sin berigtigelsesret. Derfor fastsættes det i stk. 2, at retten til berigtigelse eller tilsvarende foranstaltninger er underlagt loven i det land, hvor medievirksomheden eller bladudgiveren er etableret.

Artikel 7 - Miljøskader

I artikel 7 indføres der en særregel for erstatningsansvar for miljøskader. I overensstemmelse med den seneste udvikling i den materielle ret omfatter denne regel såvel tingsskader og personskader som skader på selve det økologiske miljø, dog forudsat at de er forårsaget af en menneskelig aktivitet.

Der er et særligt behov for en harmonisering på europæisk, om ikke internationalt plan, på dette område, fordi mange miljøkatastrofer har en international karakter. De instrumenter, man hidtil har vedtaget, har imidlertid navnlig drejet sig om materielle spørgsmål eller international kompetence uden at harmonisere lovvalgsreglerne. Desuden tager de kun sigte på visse målrettede former for grænseoverskridende forurening. Til trods for den indbyrdes tilnærmelse af de enkelte landes materielle ret på området, der efterhånden har fundet sted, ikke blot på EU-plan, er der fortsat store forskelle - bl.a. med hensyn til, hvilke skader der kan kræves erstatning for, forældelsesfrister, garanti- og forsikringsordninger, organisationers søgsmålsadgang og erstatningens størrelse. Det betyder, at spørgsmålet om, hvilken lov der skal anvendes, ikke har mistet sin aktualitet.

En analyse af de nugældende lovvalgsregler viser, at der anvendes meget forskelligartede løsninger. Selv om *lex fori* og loven på det sted, hvor den farlige aktivitet udøves, spiller en vis rolle, bl.a. i de internationale konventioner, er det som oftest det sted, hvor skaden opstår (Frankrig, Det Forenede Kongerige, Nederlandene, Spanien, Japan, Schweiz, Rumænien, Tyrkiet, Québec) og visse variationer af princippet til gunst for skadelidte (Tyskland, Østrig, Italien, Tjekkiet, Jugoslavien, Estland, Tyrkiet, den nordiske konvention af 1974 om miljøbeskyttelse, konventionen mellem Tyskland og Østrig af 19. december 1967 om gener

fra Salzburgs lufthavn i Tyskland), der lægges til grund. Det indgår også i Haager-konferencens arbejdsprogram, at den skal udarbejde en international konvention om grænseoverskridende miljøskader, og det forberedende arbejde peger i retning af, at der vil blive lagt stor vægt på det sted, hvor skaden opstår, samtidig med at princippet om anvendelse af den lov, der er mest til gunst for skadelidte, også anerkendes.

Grundprincippet i den ensartede regel, der foreslås i artikel 7, er, at man skal følge hovedreglen i artikel 3, stk. 1, hvilket indebærer, at det er loven på det sted, hvor miljøskaden er opstået, der skal anvendes, dog således, at den skadelidte får mulighed for i stedet at vælge loven på det sted, hvor den udløsende handling fandt sted.

Princippet om, at det er loven på det sted, hvor skaden er opstået, der skal anvendes, stemmer overens med nutidens lovgivningspolitiske mål på miljøbeskyttelsesområdet, der er baseret på et objektivt, strikt ansvar. Denne løsning tilgodeser også et præventivt sigte, idet virksomheder i lande med et lavt beskyttelsesniveau tvinges til at tage hensyn til et højere niveau i nabolandene, og den mindsker deres incitament til at etablere sig i et land med et lavt beskyttelsesniveau. Denne regel bidrager således til en generel højnelse af miljøbeskyttelsesniveauet.

Hvis det kun er loven på det sted, hvor skaden opstår, der skal lægges til grund, betyder det imidlertid også, at en skadelidt i et land med et lavt beskyttelsesniveau ikke vil nyde godt af et højere niveau i nabolandene. Ud fra EU's mere overordnede mål på miljøområdet drejer det sig ikke alene om at tilgodese den skadelidtes legitime interesser, men også om at få indført en lovgivningspolitik, der bidrager til at højne det generelle miljøbeskyttelsesniveau, ikke mindst eftersom skadevolderen her i modsætning til, hvad der er tilfældet med andre former for skadevoldende handlinger, normalt får et økonomisk udbytte af sin skadelige virksomhed. Hvis det kun skal være loven på det sted, hvor skaden opstår, der skal anvendes, kunne det give en virksomhed incitament til at etablere sig ved grænsen og udlede skadelige stoffer i en flod i fortrøstning om en mindre streng lovgivning i nabolandet. En sådan løsning ville være i strid med den underliggende filosofi i den europæiske materielle miljøret, der bygger på, at det altid er forureneren, der skal betale.

I artikel 7 åbnes der derfor mulighed for, at den skadelidte kan støtte sine krav på loven i det land, hvor den udløsende begivenhed fandt sted. Det er således op til den skadelidte, og ikke til dommeren, at afgøre, hvilken lov der er mest gunstig for ham eller hende. Hvad angår spørgsmålet om, indtil hvornår den skadelidte kan udøve denne valgmulighed, må det afhænge af retsplejelovgivningen i domslandet, eftersom alle medlemsstaterne har regler om, fra hvornår der ikke længere kan rejses nye krav i retten.

Et yderligere problem ved erstatningsansvar for miljøskader er den snævre forbindelse mellem de offentligretlige bestemmelser om adfærd og sikkerhed, som enhver erhvervsdrivende skal overholde. Et af de spørgsmål, der ofte bliver rejst, drejer sig om konsekvenserne af en aktivitet, der udøves under overholdelse af normerne i land A (der f.eks. tillader en vis udledning af skadelige stoffer), som forårsager en skade i land B, der ikke tillader sådanne aktiviteter (og hvor udledningerne overstiger de tilladte tærskler). I henhold til artikel 13 skal dommeren i så fald tage hensyn til, at skadevolderen overholdt de bestemmelser, der var gældende i det land, hvor aktiviteten udøves.

Artikel 8 - Krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder

I artikel 8 indføres der særregler for forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af en krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed, herunder også industrielle ejendomsrettigheder. I betragtning 14 præciseres det, at udtrykket intellektuel ejendomsrettighed omfatter ophavsrettigheder, ophavsretsbeslægtede rettigheder, *sui generis*-rettigheder til beskyttelse af databaser samt industrielle ejendomsrettigheder.

Hvordan man skulle behandle intellektuelle ejendomsrettigheder, var et af de spørgsmål, der blev drøftet mest indgående under Kommissionens høringer. Mange pegede på, at der allerede på dette område findes et universelt anerkendt princip, nemlig princippet om *lex loci protectionis*, dvs. at det er loven i det land, for hvilket beskyttelsen gøres gældende, der skal anvendes, hvilket er det princip, der bl.a. er lagt til grund i Bern-konventionen af 1886 om litterære og kunstneriske værker og i Paris-konventionen af 1883 om industrielle ejendomsrettigheder. *Lex loci protectionis*-reglen kaldes også "territorialitetsprincippet", og det giver hvert land mulighed for at anvende sin egen lov på krænkelser af intellektuel ejendomsret gældende på sit område - forfalskning af en industriel ejendomsrettighed er underlagt loven i den stat, hvor patentet blev udstedt, varemærket registreret osv., og for ophavsrettigheders vedkommende anvender domstolen loven i det land, hvor krænkelsen er begået. Denne løsning fastholder den uafhængige karakter af de rettigheder, rettighedshaveren har i hvert land.

Hovedreglen i artikel 3 forekommer ikke at stemme overens med de særlige krav, der stilles i forbindelse med intellektuel ejendomsret. For at tage hensyn til denne uforenelighed drøftede man under det forberedende arbejde to løsninger. Den første gik ud på at udelukke dette område fra forordningens anvendelsesområde, enten gennem en udtrykkelig undtagelse i artikel 1 eller via artikel 25, der omhandler forholdet til gældende internationale konventioner. Den anden løsning gik ud på at indføre en særregel på området, hvilket er den løsning, Kommissionen endte med at vælge med de bestemmelser, der foreslås i artikel 8.

I artikel 8, stk. 1, fastsættes *lex loci protectionis*-princippet for krænkelser af intellektuelle ejendomsrettigheder erhvervet i overensstemmelse med national lovgivning eller internationale konventioner.

Stk. 2 omhandler krænkelser af de enhedsrettigheder, der er indført i Fællesskabet, som f.eks. EF-varemærker, EF-mønstre og -modeller eller andre rettigheder, som måtte komme til at findes i fremtiden såsom EF-patentet, hvorom Kommissionen den 1. august 2000 vedtog et forslag til rådsforordning[34] . Eftersom *locus protectionis* er hele Fællesskabet, vil alle forpligtelser uden for kontraktforhold, der er omfattet af nærværende forordningsforslag, være direkte underlagt fællesskabsretten, som er en enhedsret. For krænkelser af sådanne fællesskabsrettigheder i de tilfælde, hvor fællesskabsteksten ikke indeholder hverken nogen materiel regel eller nogen særlig lovvalgsregel, fastsætter artikel 8, stk. 2, i den foreslåede forordning en subsidiær regel om, at det er loven i det land, hvor den intellektuelle ejendomsret er blevet krænket, der skal anvendes.

---

[34] EFT C 337 EF-traktatens af 28.11.2000, s. 278.

Artikel 9 - Regler for forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af andet end en retsstridig handling

I alle medlemsstaternes lovgivning findes der bestemmelser om forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af andet end retsstridige handlinger. Således har alle medlemsstater regler angående situationer, hvor der er foretaget en fejlagtig betaling, eller hvor en person yder en anden person en tjeneste for at forhindre en fysisk eller økonomisk skade.

Eftersom disse forpligtelser udgør en helt særegen kategori i forhold til retsstridige handlinger, har man besluttet at lade dem indgå i et særskilt afsnit.

De nationale systemer på dette område er meget uensartede, og man må derfor undgå en alt for teknisk sprogbrug. I forordningen opereres der med begrebet *"forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af andet end en retsstridig handling"* . I de fleste medlemstater findes der desuden en række underkategorier, bl.a. tilbagesøgning af fejlagtigt betalte beløb og uberettiget berigelse samt uanmodet forretningsførelse (*negotiorum gestio*). I de fleste medlemsstater er både den materielle ret og lovvalgsreglerne endnu under udvikling på dette område, som derfor er præget at stor retlig usikkerhed. Den ensartede lovvalgsregel, der fastsættes, bør derfor tage hensyn til den betydelige uensartethed, der præger medlemsstaternes materielle ret. Det drejer sig om at undgå at opstille alt for præcise regler, som måske ikke vil kunne anvendes i en medlemsstat, hvis materielle ret ikke sondrer mellem de forskellige situationer, men samtidig må reglen heller ikke være så generel, at den mister sin værdi. Bestemmelserne i artikel 9 tager derfor sigte på at styre uden om begge faldgruber ved at fastsætte særlige regler for de to ovennævnte underkategorier uberettiget berigelse og *negotiorum gestion* og samtidig give dommeren et tilstrækkeligt spillerum til at tilpasse reglen til sit nationale system.

Princippet om sekundær tilknytning i stk. 1 har særlig betydning på dette område, f.eks. hvor der er tale om overskridelse af en fuldmagt eller indfrielse af en anden persons forpligtelser. Netop derfor er den formuleret stramt. Der er en så nær forbindelse mellem forpligtelsen og det forudgående retsforhold, at det er bedst, at hele retsforholdet reguleres af den samme lov. Ligesom i den generelle undtagelsesklausul i artikel 3, stk. 3, tager udtrykket "forudgående retsforhold" bl.a. sigte på relationer mellem parterne forud for kontraktindgåelse og ugyldige kontrakter.

Bestemmelserne i stk. 2 tilgodeser parternes legitime forventninger, når de har sædvanligt opholdssted i samme land.

Stk. 3 omhandler uberettiget berigelse uden et forudgående retsforhold mellem parterne, hvor forpligtelsen uden for kontrakt reguleres af loven i det land, hvor den uberettigede berigelse finder sted. Der er tale om en klassisk regel, som også findes i GEDIP-udkastet og i schweizisk ret.

Bestemmelserne om uanmodet forretningsførelse *(negotiorum gestio)* findes i stk. 4, hvor der sondres mellem, hvad der betragtes som assistance, og hvad der kan anses at udgøre indgreb. I den situation, hvor der er tale om assistance, drejer det sig om et isoleret og ekstraordinært initiativ fra forretningsførerens side, der derfor bør være underlagt loven på det sted, hvor assistancen ydes. Er der tale om indgreb, hvor der gribes ind i en anden persons formue f.eks. ved at betale vedkommendes gæld, drejer det sig om at beskytte forretningsføreren. Det er derfor principielt loven på dennes sædvanlige opholdssted, der skal anvendes.

Stk. 5 indeholder ligesom artikel 3, stk. 3, første punktum, en undtagelsesklausul.

For at undgå en situation, hvor en og samme tvist underlægges flere love, fastsættes det i stk. 6, at denne bestemmelse ikke finder anvendelse på forpligtelser uden for kontraktforhold i forbindelse med intellektuel ejendomsret, og det præciseres, at alle forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af en sådan krænkelse, er underlagt artikel 8. En forpligtelse affødt af uberettiget berigelse i forbindelse med en krænkelse af en intellektuel ejendomsret er f.eks. således underlagt samme lov som selve krænkelsen.

Artikel 10 - Aftalt lovvalg

Stk. 1 giver parterne mulighed for at aftale lovvalg, efter at tvisten mellem dem er opstået. Den foreslåede forordning følger dermed den senest udvikling i den internationale privatret i medlemsstaterne, der går i retning af større partsautonomi på dette område[35], selv om det vil forekomme mindre hyppigt end inden for kontraktforhold. I modsætning til, hvad der gælder i Rom-konventionen, opstilles denne regel derfor efter de objektive lovvalgskriterier.

Derimod er der ikke mulighed for aftalt lovvalg i forbindelse med intellektuelle ejendomsrettigheder, som er et område, der ikke er egnet til partsautonomi.

Ligesom i artikel 3 i Rom-konventionen præciseres det, at lovvalget skal være udtrykkeligt eller med sikkerhed fremgå af sagens omstændigheder. Eftersom den foreslåede forordning ikke tillader et forudgående lovvalg, er der ingen grund til at indføje særlige bestemmelser til beskyttelse af den svage part.

Desuden præciseres det i stk. 1, at parternes lovvalg ikke må gøre indgreb i tredjemands rettigheder. Det klassiske eksempel er et forsikringsselskabs forpligtelse til at dække erstatninger, som forsikringstageren skal betale.

Stk. 2 indfører en begrænsning i partsautonomien, der bygger på artikel 3, stk. 3, i Rom-konventionen, og finder anvendelse, når alle andre omstændigheder (undtagen lovvalget) er lokaliseret i et andet land end det land, hvis lov parterne har valgt. Der er faktisk tale om en rent indenlandsk situation, hvor forordningen kun kommer ind i billedet, fordi parterne har aftalt et lovvalg. I denne situation skal der ikke ses bort fra parternes valg, men deres lovvalg kan ikke forhindre anvendelse af eventuelle ufravigelige bestemmelser i den lov, der ellers skulle være anvendt.

I denne artikel betegner begrebet "ufravigelig bestemmelse" i modsætning til bestemmelserne i artikel 12 om internationalt ufravigelige bestemmelser de bestemmelser i et lands lovgivning, der er ufravigelige på det interne plan. Der er tale om regler, som parterne ikke kan fravige ved aftale, bl.a. de regler, der tager sigte på at beskytte en svag part. Disse internt præceptive regler er imidlertid ikke nødvendigvis ufravigelige i en international kontekst. Der må altså sondres mellem dem og de ordre public-regler i domslandet, der er omhandlet i artikel 22, samt de internationalt ufravigelige regler i artikel 12.

Stk. 3 udgør en analog udvidelse af bestemmelsen i artikel 2 og omhandler de tilfælde, hvor alle elementer bortset fra lovvalget er lokaliseret i to eller flere EU-lande. Formålet er det samme, nemlig at forhindre parterne i at unddrage sig ufravigelige EU-retlige regler blot ved at vælge et tredjelands lov.

---

[35] Som eksempel herpå kan nævnes § 6 i den nederlandske lov af 11. april 2001 og § 42 i den tyske EGBGB.

Artikel 11 - Området for den lov, der finder anvendelse på forpligtelsen uden for kontraktforhold

Artikel 11 definerer anvendelsesområdet for den lov, der skal anvendes i henhold til den foreslåede forordnings artikel 3-10. Den opregner således, hvad der skal afgøres ud fra denne lov. På dette område følger medlemsstaterne ikke helt den samme fremgangsmåde - selv om nogle spørgsmål, f.eks. de betingelser, der skal være opfyldt, for at der foreligger et ansvar, normalt reguleres af den udpegede lov, er der andre, som f.eks. forældelsesfrister, bevisbyrde, spørgsmål angående vurdering af skaden osv., der også kan henhøre under *lex fori*. Ligesom artikel 10 i Rom-konventionen opregner artikel 11 derfor, hvilke spørgsmål der rent faktisk henhører under den udpegede lov.

Ud fra et generelt retssikkerhedshensyn tager artikel 11 sigte på at tillægge den udpegede lov et meget bredt anvendelsesområde. Bestemmelserne følger derfor med enkelte undtagelser bestemmelserne i artikel 10 i Rom-konventionen:

a) "Betingelserne for og omfanget af ansvaret, herunder bestemmelse af de personer, hvis handlinger er ansvarspådragende": udtrykket "betingelser for ansvaret" refererer til selve de ansvarspådragende elementer. Der er bl.a. tale om spørgsmålet om ansvarets karakter (strikt ansvar eller culpøst ansvar), definitionen af den culpøse handling, herunder spørgsmålet om, hvorvidt en undladelse kan udgøre en culpøs handling, årsags- og virkningssammenhængen mellem den skadevoldende handling og skaden, bestemmelse af de personer, hvis handlinger er ansvarspådragende osv. Udtrykket "omfanget af ansvaret" refererer til de lovfæstede ansvarsbegrænsninger, herunder eventuelle øvre grænser for erstatningsansvar, samt den enkelte skadevolders andel af erstatningsansvaret, når der er flere skadevoldere.

b) "Ansvarsfrihedsgrunde samt enhver begrænsning eller deling af ansvar": der er tale om de ansvarsbegrænsende eller ansvarsudelukkende elementer. Blandt ansvarsfrihedsgrunde kan nævnes force majeure, nødværge, tredjemands indgreb og skadelidtes egen skyld. Begrebet dækker desuden det forhold, at krav mellem ægtefæller ikke kan antages, ligesom der kan være tale om udelukkelse af ansvar over for bestemte personer.

c) "Eksistensen og arten af en erstatningsberettiget skade": det drejer sig om at bestemme de skader, som kan give anledning til erstatning, såsom personskade, tingsskade, tort, miljøskade samt økonomiske tab og mistede indtægter.

d) "som retten inden for rammerne af de beføjelser, dens retsplejeregler tillægger den, kan træffe med henblik på forebyggelse eller standsning af en skade eller erstatning herfor": der er tale om de måder, hvorpå en skade kan genoprettes, herunder om det skal ske ved naturalrestitution eller i form af en pengeydelse som erstatning, samt forebyggelse eller standsning af skaden f.eks. i form af et påbud eller et forbud, uden at dommeren dog pålægges pligt til at træffe foranstaltninger, som ikke kendes i domslandets retsplejelov.

e) "Vurdering af skaden i det omfang, hvor der findes regler herfor": hvis den lov, der skal anvendes, indeholder regler om vurdering af skaden, skal dommeren følge disse regler.

f) "Erstatningskravets overdragelighed": dette begreb omfatter kravets overførsel ved arv eller overdragelse. I tilfælde af arv skal spørgsmålet om, hvorvidt den skadelidtes retssuccessor kan anlægge sag med henblik på at opnå erstatning for den skade, den skadelidte oprindeligt led, afgøres ud fra den lov, der skal anvendes i henhold til forordningen.[36] Med hensyn til overdragelse skal spørgsmålet om erstatningskravets overdragelighed og forholdet mellem erhververen og skyldneren[37] afgøres ud fra den lov, der skal anvendes på forpligtelsen uden for kontraktforhold.

g) Den lov, der skal anvendes, skal også afgøre, "hvilke personer der kan gøre krav på erstatning for en personligt lidt skade": det drejer sig bl.a. om spørgsmålet om, hvorvidt en anden end den "direkte skadelidte" kan opnå erstatning for en "indirekte" skade, der skyldes den skade, der ramte den direkte skadelidte. Der kan være tale om en immateriel skade, f.eks. psykiske lidelser efter en nærtstående persons død, eller om en økonomisk skade, f.eks. for en afdød persons børn eller ægtefælle.

h) "Ansvar for andres handlinger": der er tale om de bestemmelser i den lov, der skal anvendes, som fastsætter, at en person har ansvaret for en anden persons handlinger. Begrebet dækker bl.a. forældres ansvar for deres børns handlinger og principalansvar.

i) "De forskellige ophørsmåder for forpligtelser, bl.a. forældelse eller anden rettighedsfortabelse som følge af fristoverskridelse, herunder fristers begyndelse, afbrydelse og suspension": den lov, der skal anvendes på forpligtelsen, regulerer også spørgsmålet om en rettigheds fortabelse, fordi den ikke er blevet udnyttet før udløbet af en i loven nærmere fastsat frist.

Article 12 - Ufravigelige regler

Bestemmelserne i denne artikel svarer til artiklen om ufravigelige regler i Rom-konventionen.

I dommen i *Arblade* opstillede EF-Domstolen sin første definition af sådanne ufravigelige bestemmelser (i dommen kaldet "ordens- og sikkerhedsbestemmelser), som er *"nationale bestemmelser, hvis overholdelse er blevet anset for at være så afgørende for opretholdelsen af den pågældende medlemsstats politiske, sociale og økonomiske struktur, at de kræves overholdt i forhold til enhver person, der befinder sig på denne medlemsstats nationale område, eller i forbindelse med ethvert retsforhold i denne stat"*. [38] Det særlige ved disse ufravigelige bestemmelser er, at dommeren ikke engang anvender sine lovvalgsregler for at afgøre, hvilken lov der skulle anvendes på en situation og konkret vurdere, om denne lovs indhold strider mod de i domslandet gældende normer[39], men uden videre anvender sine egne regler.

Stk. 2 giver dommeren mulighed for at anvende domslandets ufravigelige bestemmelser. Som allerede nævnt i den ovennævnte *Arblade*-dom, skal anvendelsen af domslandets ufravigelige

---

36 Det er klart, at den lov, der afgør, hvem der er den skadelidtes retssuccessor, også må skulle anvendes til bestemmelse af arveretten, hvilket er en forudsætning for at anlægge sag.

37 Dette følger allerede af artikel 12, stk. 2, i Rom-konventionen.

38 Dom af 23 november 1999, sag C-369/96 og C-376/96.

39 Der er tale om internationale ordre public-regler, som er omhandlet i artikel 22.

regler i relationerne inden for EU være forenelig med de grundlæggende friheder på det indre marked.[40]

Stk. 1 omhandler udenlandske ufravigelige bestemmelser, hvor dommeren har et stort spillerum, når de har en nær tilknytning til retsforholdet på grundlag af deres art og sigte samt virkningerne af deres anvendelse. I forbindelse med Rom-konventionen gjorde Tyskland, Luxembourg og Det Forenede Kongerige brug af deres ret til at tage forbehold med hensyn til artikel 7, stk. 1, hvad angår udenlandske ufravigelige bestemmelser. Kommissionen mener dog - i overensstemmelse med størsteparten af de høringssvar, den modtog - at der ikke er nogen grund til at udelukke denne mulighed, eftersom det hidtil kun er sket i ganske ekstraordinære tilfælde, at ufravigelige bestemmelser i en fremmed lov er blevet anvendt.

Artikel 13 - Sikkerheds- og adfærdsregler

Når den lov, der skal anvendes ifølge forordningen, ikke er loven i det land, hvor den skadevoldende begivenhed fandt sted, skal dommeren i henhold til bestemmelserne i artikel 13 tage hensyn til de sikkerheds- og adfærdsregler, der var gældende på det sted og på det tidspunkt, hvor den begivenhed, der udløste skaden, fandt sted.

Denne artikel er baseret på de tilsvarende bestemmelser i Haagerkonventionen om færdselsuheld (artikel 7) og produktansvar (artikel 9). Sådanne bestemmelser findes desuden i næsten alle medlemsstaternes lovvalgssystemer, enten i kraft af en udtrykkelig bestemmelse eller i form af retspraksis.

Reglen i artikel 13 er baseret på, at skadevolderen skal overholde de sikkerheds- og adfærdsregler, der er gældende i det land, hvor han handler, uanset hvilken lov der i øvrigt finder anvendelse på de civilretlige konsekvenser af hans handlinger, og at der også skal tages hensyn til disse regler ved bestemmelse af ansvaret. Der må sondres mellem hensyntagen til den fremmede lov og dens anvendelse - dommeren vil udelukkende anvende den lov, der skal anvendes ifølge lovvalgsreglen, men han skal tage hensyn til en anden lov som en af sagens omstændigheder, f.eks. ved vurderingen af, hvor culpøst skadevolder har handlet, eller om han var i god eller ond tro, når erstatningens størrelse skal fastlægges.

Artikel 14 – Direkte sagsanlæg

Artikel 14 indeholder bestemmelser om, hvilken lov der finder anvendelse i spørgsmålet om, hvorvidt den skadelidte kan anlægge sag direkte mod skadevolderens forsikringsselskab. Den foreslåede regel sikrer en rimelig afvejning mellem de implicerede interesser, idet den beskytter den skadelidte, som får en valgmulighed, samtidig med at denne valgmulighed begrænses til de to love, som forsikringsselskabet med rimelighed kan forudse at blive underlagt, nemlig den lov, der gælder for forpligtelsen uden for kontraktforhold, og den lov, der gælder for forsikringsaftalen.

Omfanget af forsikringsselskabets forpligtelser afgøres under alle omstændigheder ud fra den lov, der finder anvendelse på forsikringsaftalen.

---

[40] I dommens præmis 31 præciseres det, at den omstændighed, at nationale regler falder ind under kategorien .. "ikke medfører, at de ikke skal være i overensstemmelse med traktatens bestemmelser" og at "der kan inden for fællesskabsretten kun tages hensyn til motiverne bag sådanne nationale lovgivninger på grundlag af undtagelser fra de fællesskabsretlige frihedsrettigheder, der udtrykkeligt er fastsat i traktaten, og eventuelt ud fra tvingende almene hensyn"

Ligesom i artikel 7, der omhandler miljøskader, tager formuleringen sigte på at undgå uklarhed i tilfælde af, at den skadelidte ikke gør brug af sin valgmulighed.

Artikel 15 - Subrogation og flere skadevoldere

Denne artikel er identisk med artikel 13 i Rom-konventionen.

Den skal navnlig finde anvendelse i forholdet mellem forsikringsselskabet og skadevolderen og afgøre, om forsikringsselskabet har regres mod skadevolderen.

I tilfælde af, at der er flere skadevoldere, finder bestemmelsen også anvendelse på betalinger foretaget af en af de solidarisk hæftende skyldnere.

Artikel 16 - Form

Artikel 16 bygger på artikel 9 i Rom-konventionen.

Selv om formkrav spiller en mindre rolle, når der er tale om forpligtelser uden for kontraktforhold, kan det dog ikke udelukkes, at en forpligtelse uden for kontraktforhold stiftes eller bringes til ophør ved en retshandel foretaget af den ene eller den anden part.

For at øge mulighederne for, at sådanne retshandler kan være gyldige, fastsætter artikel 16 den samme alternative regel som Rom-konventionens artikel 9, nemlig at retshandelen opfylder formkravene, hvis den opfylder enten de krav, der stilles i den lov, der finder anvendelse på forpligtelsen, eller kravene i den lov, der gælder på det sted, hvor den blev foretaget.

Artikel 17 - Bevisbyrde

Artikel 17 er identisk med artikel 14 i Rom-konventionen.

Det fastsættes, at spørgsmålet om bevisbyrde, også når bevisførelsen sker i form af en formodning, afgøres ud fra den lov, der finder anvendelse på forpligtelsen uden for kontraktforhold. Det er nyttigt at få slået fast, eftersom spørgsmål angående bevis principielt henhører under de processuelle regler i *lex fori*.

Stk. 2 drejer sig om antagelse af beviser for de i artikel 16 omhandlede retshandler. Der tages ikke sigte på de egentlige juridiske omstændigheder, hvor bevisførelsen normalt er underlagt lex fori. Forslaget svarer til den meget liberale løsning, der er valgt i Rom-konventionens artikel 14, stk. 2, og går ud på alternativ anvendelse af lex fori eller den lov, der skal anvendes med hensyn til retshandlens form.

Artikel 18 - Tilknytning til en stats territorium

Artikel 18 tager sigte på de situationer, hvor et eller flere af de tilknytningselementer, der lægges til grund i den foreslåede forordnings lovvalgsregler, er lokaliseret i et område, der ikke er underlagt en territorial suverænitet.

I sit høringsoplæg fra maj 2002 foreslog Kommissionen en særlig lovkonfliktregel på dette område. Et af problemerne ved denne regel var, at den kunne omfatte meget forskelligartede situationer. Og det er ikke sikkert, at en og samme regel kan give en tilfredsstillende løsning på spørgsmålet om, hvordan man skal forholde sig i så forskellige situationer, som f.eks. når to skibe kolliderer med hinanden på åbent hav, når et elektronisk apparat eksploderer, eller

når kommunikationen afbrydes midt under en flyvning, eller hvor der er tale om forurening fra et skib, der sejler på havet.

De indkomne høringssvar har gjort Kommissionen opmærksom på, at den foreslåede regel alt for let kunne føre til anvendelse af loven i et bekvemmelighedsflagsland, hvilket ville være i strid med de mere overordnede mål for EU's lovgivningspolitik. Der er fra mange sider blevet sat spørgsmålstegn ved fordelen ved at have en regel, der blot henviser til princippet om den stærkeste tilknytning, så snart to eller flere love er inde i billedet, f.eks. når der er tale om en kollision.

I stedet for at indføre en særregel på området fastlægger artikel 18 derfor en definition af begrebet "en stats territorium". Begrundelsen herfor er, at den rimelige afvejning mellem de divergerende interesser, som de forskellige lovvalgsregler i forordningen har til formål at skabe, også må gælde, når et eller flere tilknytningselementer er lokaliseret i et område, der ikke er underlagt nogen stats suverænitet. Hovedreglen i artikel 3 og de særlige lovvalgsregler skal derfor finde anvendelse.

Definitionerne i den foreslåede tekst bygger på § 1 i den nederlandske lov af 11. april 2001 om lovvalgsregler for forpligtelser, der udspringer af ulovlige handlinger.

Artikel 19 - Sædvanligt opholdssted

Denne artikel uddyber begrebet "sædvanligt opholdssted" for selskaber, foreninger og andre juridiske personer samt for fysiske personer, der driver selvstændig virksomhed i liberalt erhverv eller handel.

Helt generelt adskiller den foreslåede forordning sig fra "Bruxelles I"-forordningen, idet det kriterium, der lægges til grund - i overensstemmelse med den almindeligt anvendte løsning ved lovvalgsregler - ikke er bopælen, men derimod det sædvanlige opholdssted.

Hvad specielt selskaber, foreninger og andre juridiske personer angår, ville det ikke blive tilstrækkeligt forudsigeligt, hvilken lov der finder anvendelse, hvis man blot gentog den alternative regel i artikel 60 i "Bruxelles I"-forordningen, der fastsætter, at et selskabs eller en juridisk persons bopæl enten er det vedtægtsmæssige hjemsted, hovedsædet eller hovedforretningsstedet.

I artikel 19, stk. 1, præciseres det derfor, at det for selskaber, foreninger og andre juridiske personers vedkommende er deres hovedforretningssted, der skal betragtes som deres sædvanlige opholdssted. Det præciseres dog i andet punktum i stk. 1, at hvis den handling, der udløste forpligtelsen eller forvoldte skaden, fandt sted under driften af en filial, en afdeling eller ethvert andet forretningssted, er det dette forretningssted, der er det sædvanlige opholdssted. Ligesom "Bruxelles I"-forordningens artikel 5, stk. 5, tager denne bestemmelse sigte på at tilgodese parternes legitime forventninger.

Stk. 2 fastsætter, at det for fysiske personer, der udøver selvstændig virksomhed i liberalt erhverv eller handel, er forretningsstedet, der betragtes som det sædvanlige opholdssted.

Artikel 20 - Udelukkelse af renvoi

Denne artikel er identisk med artikel 15 i Rom-konventionen.

Baggrunden for udelukkelsen af renvoi i artikel 20 er ønsket om ikke at sætte de retssikkerhedshensyn over styr, der var hovedmotivet bag de lovvalgsregler, der fastsættes i den foreslåede forordning. Den lov, der udpeges af de ensartede lovvalgsregler, er således de materielle regler i denne lov, med undtagelse af dens internationalprivatretlige regler, også når der er tale om et tredjelands lov.

Artikel 21 - Stater med mere end ét retssystem

Denne artikel er identisk med artikel 19 i Rom-konventionen.

De ensartede regler finder også anvendelse, når en stat har flere retssystemer ved siden af hinanden. Har en stat flere territoriale enheder, som hver især har deres egne regler, betragtes hver enhed i den internationale privatret som et "land". Eksempler på sådanne stater er Det Forenede Kongerige, Canada, USA og Australien. For en skade, der opstår i Skoland, er den lov, der skal anvendes i henhold til artikel 3, stk. 1, f.eks. den skotske lov.

Artikel 22 - Ordre public-regler i domslandet

Denne artikel svarer til artikel 16 i Rom-konventionen om den såkaldte ordre public-undtagelse. Ligesom i Rom-konventionen er der her tale om ordre public-regler i en stats internationale privatret, hvilket er et langt snævrere begreb end et lands interne ordre public-regler. Ordene "i domslandet" er tilføjet for at sondre mellem de ordre public-regler i internationalprivatretlig forstand, der udelukkende er vedtaget på nationalt plan, og de ordre public-regler, der er fastsat på fællesskabsplan, og som er genstand for en særregel i artikel 23.

Den såkaldte "ordre public-undtagelse" giver dommeren mulighed for at se bort fra de bestemmelser i den fremmede lov, der skal anvendes i henhold til lovvalgsreglen, og i stedet anvende domslandets lov, når det i et konkret tilfælde ville stride mod grundlæggende retsprincipper i domslandet at anvende den fremmede lov. Det er ikke det samme som anvendelse af en stats ufravigelige regler, hvor dommeren uden videre anvender domslandets regel, uden forinden at vurdere indholdet af den fremmede lov. Udtrykket "åbenbart uforenelig med grundlæggende retsprincipper i domslandet" slår fast, at brugen af denne undtagelse har ekstraordinær karakter.

I relation til Bruxelles-konventionen har EF-Domstolen slået fast, at ordre public-begrebet er et nationalt begreb, og at det *"… ikke tilkommer Domstolen at fastlægge indholdet af en kontraherende stats grundlæggende retsprincipper"*, men Domstolen skal dog *"efterprøve de grænser, inden for hvilke en ret i en kontraherende stat kan anvende begrebet som begrundelse for ikke at anerkende en retsafgørelse, der er truffet af en ret i en anden kontraherende stat"*[41].

Artikel 23 - Forholdet til andre bestemmelser i fællesskabsretten

Stk. 1 omhandler de traditionelle internationalprivatretlige mekanismer, der også kan følge af traktaterne eller den afledte ret, nemlig de særlige lovvalgsregler, der findes på særlige områder, samt de ufravigelige fællesskabsregler og endelig de fællesskabsretlige ordre public-regler.

---

[41] Dom af 11. maj 2000, sag C-38/98, *Renault mod Maxicar*, Sml. 2000, s. I-2973.

Stk. 2 tager nærmere sigte på de særlige principper, der gælder for frie varebevægelser og fri udveksling af tjenester på det indre marked, dvs. hvad der normalt betegnes "princippet om gensidig anerkendelse" og "princippet om hjemlandskontrol".

Artikel 24 - Ikke-kompenserende erstatninger

Den særregel, der indføjes i artikel 24, er en konkretisering af bestemmelsen om fællesskabsretlige ordre public-regler i artikel 23, stk. 1, tredje led.

I mange af de indkomne høringssvar blev der givet udtryk for bekymring over, at der kunne blive tale om anvendelse af et tredjelands lov indeholdende bestemmelser om skadeserstatning, der ikke har til formål at kompensere den skadelidte for et tab. Man har derfor fundet det bedst at indføre en særlig regel i stedet for blot at fæste lid til undtagelsen angående domslandets ordre public-regler, i lighed med en bestemmelse i den tyske EGBGB-lovs § 40-III.

I artikel 24 i den foreslåede forordning præciseres det derfor, at det bl.a. er i strid med de fællesskabsretlige ordre public-regler at anvende en bestemmelse i den lov, der skal anvendes i henhold til forordningen, der fører til tilkendelse af en ikke-kompenserende erstatning, f.eks. i afskrækkende eller straffende øjemed.

Ordvalget er beskrivende, der er ikke tale om en præcis juridisk terminologi, som ville være for stærkt knyttet til et bestemt retssystem. Kompenserende erstatninger har til formål at yde den skadelidte opretning for den skade, vedkommende har lidt, eller det tab, han eller hun vil kunne lide i fremtiden. Ikke-kompenserende erstatninger har derimod til formål at straffe eller afskrække.

Artikel 25 - Forholdet til gældende internationale konventioner

Artikel 25 giver medlemsstaterne mulighed for fortsat at anvende de lovvalgsregler, der er indeholdt i de internationale konventioner, som de er parter i på tidspunktet for forordningens vedtagelse.

Der er navnlig tale om Haagerkonventionen af 4. maj 1971 om færdselsuheld og Haagerkonventionen af 2. oktober 1973 om lovvalg i forbindelse med produktansvar.

Artikel 26 - Liste over konventioner omhandlet i artikel 25

For at skabe større klarhed over de i artikel 25 omhandlede konventioner fastsættes det i artikel 26, at medlemsstaterne skal fremsende en liste over dem til Kommissionen, som offentliggør listen i *EU-Tidende.* Med henblik på Kommissionens ajourføring af denne liste skal medlemsstaterne desuden meddele den enhver senere ændring eller opsigelse af disse konventioner.

2003/0168 (COD)

Forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS FORORDNING

OM LOVVALGSREGLER FOR FORPLIGTELSER UDEN FOR KONTRAKTFORHOLD ("ROM II")

EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR -

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 61, litra c),

under henvisning til forslag fra Kommissionen[42],

under henvisning til udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg[43],

i henhold til fremgangsmåden i EF-traktatens artikel 251[44], og

ud fra følgende betragtninger:

(1) Unionen har sat sig det mål at bevare og udbygge Unionen som et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed. Med henblik herpå skal Fællesskabet navnlig vedtage foranstaltninger vedrørende samarbejde på de civilretlige områder, der har grænseoverskridende virkninger, i det omfang de er nødvendige for det indre markeds funktion, bl.a. ved at gøre de lovvalgsregler, der er gældende i medlemsstaterne, mere forenelige.

(2) Med henblik på en effektiv gennemførelse af de relevante bestemmelser i Amsterdam-traktaten vedtog Rådet (retlige og indre anliggender) på samlingen den 3. december 1998 en handlingsplan, hvori det anføres, at udarbejdelse af et juridisk instrument om, hvilken lov der skal anvendes på forpligtelser uden for kontrakt, er en af de foranstaltninger, der bør træffes inden for to år efter Amsterdam-traktatens ikrafttrædelse.[45]

(3) På mødet i Tammerfors den 15.-16. oktober 1999[46] godkendte Rådet princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser som en prioriteret foranstaltning til skabelse af et europæisk retsområde. I programmet for gensidig anerkendelse[47] præciseres det, at

---

42 EFT C af , s. .

43 EFT C af , s. .

44 Udtalelse fra Europa-Parlamentet af […], (EFT C […] af […], s. […].

45 Rådets og Kommissionens handlingsplan for, hvorledes Amsterdam-traktatens bestemmelser om indførelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed bedst kan gennemføres, EFT C 19 af 23.1.1999, s. 1.

46 Formandskabets konklusioner af 16. oktober 1999, punkt 28-39.

47 EFT C 12 af 15.1.2001, s.1.

harmonisering af lovvalgsreglerne er ledsageforanstaltninger, der skal fremme gennemførelsen af dette princip.

(4) På det indre marked er det for at gøre udfaldet af tvister mere forudsigeligt og fremme retssikkerheden og den frie bevægelighed for retsafgørelser nødvendigt, at de lovvalgsregler, der er gældende i medlemsstaterne, udpeger den samme nationale lov, uanset i hvilket land den domstol, som sagen anlægges ved, er beliggende.

(5) Forordningens anvendelsesområde bør fastlægges på en sådan måde, at sammenhængen med forordning (EF) nr. 44/2001[48] og Rom-konventionen af 1980[49] sikres.

(6) Konkurrencefordrejninger mellem de retsundergivne inden for Fællesskabet kan kun undgås ved at indføre ensartede regler, der skal anvendes, uanset hvilken lov de udpeger.

(7) I næsten alle medlemsstater anvendes lex loci delicti commissi-princippet som den grundlæggende regel for forpligtelser uden for kontraktforhold, men den måde, hvorpå dette princip konkretiseres, når elementerne er spredt på flere lande, behandles forskelligt. Denne situation giver anledning til retlig usikkerhed.

(8) Den ensartede regel skal forbedre retssikkerheden og sikre en rimelig interesseafvejning mellem begge parter, såvel den person, hvis ansvar gøres gældende, som den skadelidte. Et kriterium baseret på det sted, hvor den direkte skade er opstået (lex loci delicti commissi), skaber en rimelig balance mellem skadevolderens og den skadelidtes interesser og afspejler tillige en tidssvarende retsopfattelse inden for erstatningsret og den udvikling, der er sket med hensyn til objektivt ansvar.

(9) Der bør fastsættes særregler for særlige retsstridige handlinger, for hvilke hovedreglen ikke åbner mulighed for at sikre en rimelig afvejning mellem de implicerede interesser.

(10) Inden for produktansvar bør lovvalgsreglen opfylde målene om en retfærdig fordeling af de risici, der består i et moderne samfund med et højt teknologisk niveau, beskyttelse af forbrugernes sundhed, tilskyndelse til innovation, garanti for en uforfalsket konkurrence og fremme af samhandelen. En lovvalgsregel gående ud på, at det er loven på den skadelidtes sædvanlige opholdssted, der skal anvendes, skaber forudsigelighed og er en afbalanceret løsning, der tilgodeser disse mål.

(11) Hvad angår illoyal konkurrence, bør lovvalgsreglen beskytte konkurrenter, forbrugere og den almindelige offentlighed og sikre, at markedsøkonomien fungerer efter hensigten. En regel gående ud på anvendelse af loven på det berørte marked opfylder disse mål, undtagen i særlige tilfælde, hvor andre regler bør anvendes.

(12) Under hensyn til Den Europæiske Unions charter for grundlæggende rettigheder og Europarådets konvention om beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder bør lovvalgsreglen afspejle en rimelig afvejning af parternes

---

[48] EFT L 12 af 16.1.2001, s. 1

[49] Teksten til konventionen, således som den er blevet ændret ved de forskellige tiltrædelseskonventioner, og de dertil knyttede erklæringer og bilag, er offentliggjort i en konsolideret udgave i EFT C 27 af 26.1.1998, s. 34.

interesser, når der er tale om krænkelse af privatlivet eller af individets rettigheder. Der bør desuden indføres en særlig beskyttelsesklausul, der kan sikre overholdelse af de grundlæggende principper, der gælder i medlemsstaterne, hvad angår pressefrihed.

(13) Hvad miljøskader angår, gør traktatens artikel 174 - der tager sigte på et højt beskyttelsesniveau og er baseret på principper om forsigtighed og forebyggelse, opretning af skader, først og fremmest ved kilden, og princippet om, at det er forureneren, der skal betale - det fuldt berettiget at følge princippet om, at den skadelidte skal tilgodeses mest.

(14) Hvad angår krænkelser af intellektuelle ejendomsrettigheder, bør det universelt anerkendte princip "lex loci protectionis" fastholdes. I denne forordning omfatter udtrykket intellektuelle ejendomsrettigheder ophavsrettigheder, ophavsretsbeslægtede rettigheder, sui generis-rettigheder til beskyttelse af databaser samt industrielle ejendomsrettigheder.

(15) Der bør fastlægges tilsvarende regler for skader forvoldt af andet end en retsstridig handling, såsom uberettiget berigelse og uanmodet forretningsførelse.

(16) Af hensyn til partsautonomien bør parterne have mulighed for at aftale, hvilken lov der skal finde anvendelse på en forpligtelse uden for kontraktforhold. Den svage part bør beskyttes, ved at der stilles en række betingelser for et sådant valg.

(17) Ud fra almene hensyn bør medlemsstaternes domstole under ekstraordinære omstændigheder have mulighed for at følge egne ordre public-regler og ufravigelige regler.

(18) En rimelig afvejning mellem parternes interesser indebærer, at der må tages hensyn til de sikkerheds- og adfærdsregler, der gælder i det land, hvor den skadevoldende handling er begået, også selv om forpligtelsen uden for kontraktforhold er underlagt et andet lands lov.

(19) Af hensyn til sammenhængen i fællesskabslovgivningen må denne forordning ikke berøre de bestemmelser, der omhandler lovvalg eller har indflydelse på lovvalg, som er indeholdt i traktaten eller i andre afledte retsakter end denne forordning, herunder de lovvalgsregler, der findes på særlige områder, de ufravigelige bestemmelser, der er vedtaget af Fællesskabet, Fællesskabets ordre public-regler eller de særlige principper, der gælder for det indre marked. Desuden tager denne forordning ikke sigte på - og dens gennemførelse må ikke føre til - at lægge hindringer i vejen for det indre markeds funktion, specielt i relation til frie varebevægelser og fri udveksling af tjenesteydelser.

(20) Hensynet til de internationale forpligtelser, medlemsstaterne har påtaget sig, indebærer, at forordningen ikke kan berøre de konventioner, medlemsstaterne er parter i på særlige områder. For at skabe bedre klarhed over de gældende regler bør Kommissionen på grundlag af oplysninger fra medlemsstaterne offentliggøre en liste over de pågældende konventioner i *Den Europæiske Unions Tidende*.

(21) Formålet med denne forordning, som er at gøre retsafgørelser mere forudsigelige, hvilket kræver virkeligt ensartede regler fastlagt i en bindende og direkte anvendelig fællesskabsretsakt, kan ikke på tilfredsstillende vis opnås af medlemsstaterne, der ikke er i stand til at fastsætte ensartede regler på fællesskabsplan, men kan på grund af virkningerne i hele Fællesskabet bedre opnås på fællesskabsplan, og Fællesskabet kan

derfor træffe foranstaltninger i overensstemmelse med det i traktatens artikel 5 fastlagte nærhedsprincip. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet som omhandlet i nævnte artikel er forordningen, der styrker retssikkerheden uden dermed at kræve en harmonisering af den nationale rets materielle regler, ikke mere vidtgående, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.

(22) [Det Forenede Kongerige og Irland har i overensstemmelse med artikel 3 i den protokol om Det Forenede Kongeriges og Irlands stilling, der er knyttet til traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, meddelt, at de ønsker at deltage i vedtagelsen og anvendelsen af denne forordning. / I overensstemmelse med artikel 1 og 2 i den protokol om Det Forenede Kongeriges og Irlands stilling, der er knyttet til traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, deltager Det Forenede Kongerige og Irland ikke i vedtagelsen af denne forordning, som derfor ikke er bindende for disse to medlemsstater.]

(23) I overensstemmelse med artikel 1 og 2 i den protokol om Danmarks stilling, der er knyttet til traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, deltager Danmark ikke i vedtagelsen af denne forordning, som derfor ikke er bindende for denne medlemsstat -

UDSTEDT FØLGENDE FORORDNING :

Kapitel I - Anvendelsesområde

Artikel 1 - Materielt anvendelsesområde

1. Bestemmelserne i denne forordning finder anvendelse på forpligtelser uden for kontraktforhold på det civil- og handelsretlige område i alle situationer, hvor der skal foretages et valg mellem lovene i forskellige stater.

Den finder ikke anvendelse på det skatteretlige, det toldretlige og det forvaltningsretlige område.

2. Denne forordning finder ikke anvendelse på:

a) forpligtelser uden for kontraktforhold, som udspringer af familieforhold eller dermed sidestillede forhold, herunder underholdsforpligtelser

b) forpligtelser uden for kontraktforhold, der vedrører formueforholdet mellem ægtefæller og arv

c) forpligtelser ifølge veksler, checks og ordregældsbreve eller ifølge andre omsætningspapirer i det omfang, hvor forpligtelserne ifølge andre omsætningspapirer udspringer af deres negotiable karakter

d) det personlige ansvar, som selskabsdeltagere, selskabsorganer og personer med ansvar for lovpligtig revision af regnskaber ifølge loven har for et selskabs, en forenings eller en anden juridisk persons forpligtelser

e) forpligtelser uden for kontraktforhold mellem en ”trusts” stiftere, ”trustees” og begunstigede

f) forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af en atomskade.

3. I denne forordning forstås ved "medlemsstat" samtlige medlemsstater med undtagelse af [Det Forenede Kongerige, Irland og] Danmark.

Artikel 2 – Universel anvendelse

Den lov, som udpeges efter denne forordning, finder anvendelse, selv om det ikke er en medlemsstats lov.

Kapitel II - Ensartede regler

AFSNIT 1
REGLER FOR FORPLIGTELSER UDEN FOR KONTRAKTFORHOLD, DER UDSPRINGER AF EN RETSSTRIDIG HANDLING

Artikel 3 – Hovedregel

1. På forpligtelser uden for kontraktforhold anvendes loven i det land, hvor skaden er opstået eller truer med at opstå, uanset i hvilket land den begivenhed, der udløste skaden, fandt sted, og uanset i hvilket land eller i hvilke lande skaden har indirekte følger.

2. Har den person, hvis ansvar gøres gældende, og den skadelidte sædvanligt opholdssted i samme land på det tidspunkt, hvor skaden opstår, er forpligtelsen uden for kontraktforhold underlagt dette lands lov.

3. Uanset bestemmelserne i stk. 1 og 2 gælder dog, at når det af samtlige kendte forhold fremgår, at en forpligtelse uden for kontraktforhold har en åbenbart stærkere tilknytning til et andet land, skal dette andet lands lov anvendes. En sådan åbenbart stærkere tilknytning til et andet land kan bero på et forudgående retsforhold mellem parterne, f.eks. en aftale, der har nær tilknytning til den pågældende forpligtelse uden for kontraktforhold.

Artikel 4 - Produktansvar

Medmindre andet gælder i henhold til artikel 3, stk. 2 og 3, er en forpligtelse uden for kontraktforhold, der udspringer af en skade eller en risiko for en skade forårsaget af et defekt produkt, underlagt loven i det land, hvor den skadelidte har sit sædvanlige opholdssted, medmindre den person, hvis ansvar gøres gældende, beviser, at produktet er markedsført i dette land uden hans samtykke, idet det i så fald er loven i det land, hvor den person, hvis ansvar gøres gældende, har sit sædvanlige opholdssted, der skal anvendes.

Artikel 5 - Illoyal konkurrence

1. Den lov, der finder anvendelse på en forpligtelse uden for kontraktforhold, som udspringer af illoyal konkurrence, er loven i det land, hvor konkurrenceforholdene eller forbrugernes kollektive interesser blev påvirket eller risikerer at blive påvirket direkte og væsentligt.

2. Påvirker en illoyal konkurrencehandling udelukkende en bestemt konkurrents interesser, finder artikel 3, stk. 2 og 3, anvendelse.

Artikel 6 - Krænkelse af privatlivet og individets rettigheder

1. Den lov, der finder anvendelse på en forpligtelse uden for kontraktforhold, som udspringer af en krænkelse af privatlivet eller individets rettigheder, er loven i domslandet, når anvendelse af den efter artikel 3 udpegede lov ville være i strid med grundlæggende principper i domslandet angående ytringsfrihed og informationsfrihed.

2. Den lov, der finder anvendelse på retten til berigtigelse eller tilsvarende foranstaltninger, er loven i det land, hvor radio- eller tv-foretagendet eller udgiveren har sit sædvanlige opholdssted.

Artikel 7 - Miljøskader

Den lov, der finder anvendelse på en forpligtelse uden for kontraktforhold, som udspringer af miljøødelæggelser, er den lov, der skal anvendes i henhold til artikel 3, stk. 1, medmindre den skadelidte har valgt at gøre sine krav gældende i henhold til loven i det land, hvor den skadevoldende begivenhed fandt sted.

Artikel 8 - Krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder

1. Den lov, der finder anvendelse på en forpligtelse uden for kontraktforhold, som udspringer af en krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed, er loven i det land, for hvilket beskyttelsen gøres gældende.

2. Udspringer forpligtelsen uden for kontraktforhold af en krænkelse af en industriel ejendomsret, der er en enhedsret gældende for hele Fællesskabet, finder den relevante fællesskabsforordning anvendelse. I alle spørgsmål, der ikke reguleres af den pågældende forordning, er det loven i den medlemsstat, hvor rettigheden blev krænket, der skal anvendes.

AFSNIT 2
REGLER FOR FORPLIGTELSER UDEN FOR KONTRAKTFORHOLD, DER UDSPRINGER AF ANDET END EN RETSSTRIDIG HANDLING

Artikel 9 – Bestemmelse af, hvilken lov der finder anvendelse

1. Er en forpligtelse uden for kontraktforhold, der udspringer af andet end en retsstridig handling, knyttet til et forudgående retsforhold mellem parterne, såsom en aftale med nær tilknytning til forpligtelsen uden for kontraktforhold, anvendes loven i det land, hvis lov finder anvendelse på dette retsforhold.

2. Har parterne på det tidspunkt, hvor skaden opstod, sædvanligt opholdssted i samme land, er forpligtelsen uden for kontraktforhold underlagt loven i dette land, medmindre andet gælder i henhold til stk. 1.

3. Medmindre andet gælder i henhold til stk. 1 og 2, er en forpligtelse uden for kontraktforhold, der udspringer af uberettiget berigelse, underlagt loven i det land, hvor denne berigelse har fundet sted.

4. Medmindre andet gælder i henhold til stk. 1 og 2, er en forpligtelse uden for kontraktforhold, der udspringer af uanmodet forretningsførelse, loven i det land, hvor forretningsføreren har sit sædvanlige opholdssted på tidspunktet for denne forretningsførelse. Vedrører den forpligtelse uden for kontraktforhold, der følger af uanmodet forretningsførelse, fysisk beskyttelse af en person eller en bestemt formuegenstand, er det dog loven i det land, hvor den pågældende person eller genstand befandt sig på tidspunktet for forretningsførelsen, der skal anvendes.

5. Uanset stk. 1, 2, 3 og 4 gælder, at hvis det af samtlige kendte forhold fremgår, at forpligtelsen uden for kontraktforhold har en åbenbart stærkere tilknytning til et andet land, skal dette andet lands lov anvendes.

6. Uanset bestemmelserne i denne artikel er alle forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af en krænkelse af en intellektuel ejendomsrettighed, underlagt bestemmelserne i artikel 8.

AFSNIT 3
FÆLLES REGLER FOR FORPLIGTELSER UDEN FOR KONTRAKTFORHOLD, DER UDSPRINGER AF EN RETSSTRIDIG HANDLING, OG FORPLIGTELSER, DER UDSPRINGER AF ANDET END EN RETSSTRIDIG HANDLING

Artikel 10 – Aftalt lovvalg

1. Undtagen for forpligtelser uden for kontraktforhold, der er omfattet af artikel 8, kan parterne, efter at tvisten mellem dem er opstået, aftale, hvilken lov der skal anvendes på forpligtelsen uden for kontraktforhold. Lovvalget skal være udtrykkeligt eller med sikkerhed fremgå af sagens omstændigheder. Det må ikke gøre indgreb i tredjemands rettigheder.

2. Er alle sagens andre elementer på det tidspunkt, hvor skaden opstod, lokaliseret i et andet land end det, hvis lov parterne har valgt, kan parternes lovvalg ikke medføre tilsidesættelse af de regler i dette lands lov, som ikke kan fraviges ved aftale.

3. Er alle sagens andre elementer på det tidspunkt, hvor skaden opstod, lokaliseret i en eller flere af Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater, kan parternes valg af et tredjelands lov ikke medføre tilsidesættelse af fællesskabsrettens regler.

Artikel 11 – Området for den lov, der finder anvendelse på forpligtelser uden for kontraktforhold

Den lov, der i henhold til denne forordnings artikel 3 til artikel 10 skal anvendes på en forpligtelse uden for kontraktforhold, finder navnlig anvendelse på spørgsmål om:

a) betingelserne for samt omfanget af ansvaret, herunder bestemmelse af de personer, hvis handlinger er ansvarspådragende

b) ansvarsfrihedsgrunde samt enhver begrænsning eller deling af ansvar

c) eksistensen og arten af en erstatningsberettiget skade

d) hvilke forholdsregler, som retten inden for rammerne af de beføjelser, dens retsplejeregler tillægger den, kan træffe med henblik på forebyggelse eller standsning af en skade eller erstatning herfor

e) vurdering af skaden i det omfang, hvor der findes regler herfor

f) erstatningskravets overdragelighed

g) hvilke personer der kan gøre krav på erstatning for en personligt lidt skade

h) ansvar for andres handlinger

i) de forskellige ophørsmåder for forpligtelser, bl.a. forældelse og anden rettighedsfortabelse som følge af fristoverskridelse, herunder fristers begyndelse, afbrydelse og suspension.

Artikel 12 – Ufravigelige regler

1. Ved anvendelse af loven i et bestemt land i henhold til denne forordning kan ufravigelige regler i loven i et andet land, som forholdet har en nær tilknytning til, tillægges virkning, såfremt og i det omfang disse regler ifølge dette lands ret skal anvendes uden hensyn til, hvilket lands lov der i øvrigt skal anvendes på forpligtelsen uden for kontraktforhold. Ved afgørelsen af, om der bør tillægges sådanne ufravigelige regler virkning, skal der tages hensyn til deres art og formål og til følgerne af, at de anvendes eller ikke anvendes

2. Denne forordnings bestemmelser berører ikke anvendelsen af de regler i domslandet, der finder anvendelse uden hensyn til, hvilken lov der finder anvendelse på forpligtelsen uden for kontraktforhold.

Artikel 13 – Sikkerheds- og adfærdsregler

Uanset hvilken lov der skal anvendes, skal der ved bestemmelse af ansvaret tages hensyn til de sikkerheds- og adfærdsregler, der gælder på stedet og tidspunktet for den skadevoldende begivenhed.

Artikel 14 – Direkte søgsmål mod den ansvarliges forsikringsselskab

Den skadelidtes ret til direkte at sagsøge den ansvarliges forsikringsselskab er underlagt den lov, der finder anvendelse på forpligtelsen uden for kontraktforhold, medmindre den skadelidte har valgt at støtte sine krav på den lov, der finder anvendelse på forsikringsaftalen.

Artikel 15 - Subrogation og flere skadevoldere

1. Når en person (fordringshaveren) i henhold til en forpligtelse uden for kontraktforhold har en stiftet fordring mod en anden (skyldneren), og en tredjemand er forpligtet til at fyldestgøre fordringshaveren eller har fyldestgjort denne i henhold til en sådan forpligtelse, skal den lov, som finder anvendelse på tredjemandens forpligtelse til at fyldestgøre fordringshaveren, afgøre, hvorvidt tredjemanden over for skyldneren kan udøve alle eller nogle af de rettigheder, som fordringshaveren havde mod skyldneren efter den lov, som skal anvendes på forholdet mellem disse.

2. Samme regel finder anvendelse, hvis flere personer er forpligtede ifølge den samme forpligtelse, og en af disse har fyldestgjort fordringshaveren.

Artikel 16 – Form

En ensidig retshandel vedrørende en forpligtelse uden for kontraktforhold er gyldig med hensyn til form, hvis den opfylder formkravene i den lov, som skal anvendes på den pågældende forpligtelse uden for kontraktforhold, eller loven i det land, hvor denne retshandel er foretaget.

Artikel 17 – Bevisbyrde

1. Den lov, som skal anvendes på en forpligtelse uden for kontraktforhold i henhold til denne forordning, finder anvendelse i det omfang, hvor den for forpligtelser uden for kontraktforhold indeholder lovformodnings- og bevisbyrderegler.

2. Bevis for en retshandel kan føres ved ethvert bevismiddel, som er anerkendt i domslandets lov eller i en af de i artikel 16 omhandlede love, i henhold til hvilken retshandelen er gyldig med hensyn til form, forudsat at en sådan bevisførelse kan gennemføres ved retten.

Kapitel III - Andre bestemmelser

Artikel 18 - Tilknytning til en stats territorium

Ved anvendelsen af denne forordning sidestilles følgende med en stats territorium:

a) anlæg og andet udstyr til efterforskning efter og udvinding af naturressourcer, der befinder sig i, på eller over den del af havbunden, der er beliggende uden for denne stats territorialfarvand, i det omfang hvor denne stat i henhold til international ret kan udøve suveræne rettigheder til at efterforske og udvinde naturressourcer dér

b) et skib, der befinder sig på åbent hav, og som er registreret i eller bærer skibscertifikat eller tilsvarende dokument udstedt af denne stat eller i dens navn, eller som i mangel af registrering, skibscertifikat eller tilsvarende dokument ejes af en statsborger i denne stat

c) et luftfartøj, der befinder sig i luftrummet, og som er registreret i denne stat eller i dens navn eller opført i denne stats nationalitetsregister, eller som i mangel af registrering eller optagelse i nationalitetsregister ejes af en statsborger i denne stat.

Artikel 19 – Sædvanligt opholdssted

1. Som sædvanligt opholdssted gælder for selskaber, foreninger og andre juridiske personer disses hovedforretningssted. Er den skadevoldende handling begået, eller er skaden opstået som led i driften af en filial, en afdeling eller ethvert andet forretningssted, gælder dette forretningssted som sædvanligt opholdssted.

2. Er den handling, hvoraf forpligtelsen udspringer, begået, eller er skaden opstået ved en fysisk persons erhvervsudøvelse, gælder dennes forretningssted som sædvanligt opholdssted.

3. Ved anvendelsen af artikel 6, stk. 2, er et radio- og tv-spredningsforetagendes sædvanlige opholdssted det sted, hvor foretagendet er etableret som defineret i direktiv 89/552/EØF, som ændret ved direktiv 97/36/EF.

Artikel 20 – Udelukkelse af renvoi

Hvor denne forordning foreskriver anvendelse af loven i et bestemt land, skal dette forstås som en henvisning til de gældende retsregler i det pågældende land med undtagelse af landets internationalprivatretlige regler.

Artikel 21 – Stater med mere end et retssystem

1. Omfatter en stat flere territoriale enheder, som hver har sine egne retsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold, skal hver territorial enhed anses for et land ved fastlæggelsen af den lov, som skal anvendes i henhold til denne forordning.

2. En stat, i hvilken forskellige territoriale enheder har deres egne retsregler vedrørende forpligtelser uden for kontraktforhold, er ikke forpligtet til at anvende denne forordning i tilfælde, hvor der alene er tale om valg mellem lovene i sådanne enheder.

Artikel 22 – Ordre public-regler i domslandet

Anvendelsen af en regel i en lov udpeget efter denne forordning kan kun tilsidesættes, hvis en sådan anvendelse er åbenbart uforenelig med grundlæggende retsprincipper domslandet.

Artikel 23 - Forholdet til andre bestemmelser i fællesskabsretten

1. Denne forordning berører ikke anvendelsen af de bestemmelser, der er fastsat i traktaterne om oprettelse af De Europæiske Fællesskaber eller retsakter udstedt af De Europæiske Fællesskabers institutioner, og som:

– på særlige områder fastsætter lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold, eller

– fastsætter regler, der finder anvendelse, uanset hvilken national lov der i henhold til denne forordning skal anvendes på den pågældende forpligtelse uden for kontraktforhold, eller

– er til hinder for anvendelse af en eller flere bestemmelser i domslandets lov eller den lov, der udpeges i henhold til denne forordning.

2. Denne forordning berører ikke anvendelsen af fællesskabsretsakter, der på de særlige områder, der samordnes ved disse retsakter, underkaster varer og tjenester de retsregler, der er gældende i den medlemsstat, hvor udbyderen er etableret, og som inden for det område, der samordnes, ikke eller kun på visse betingelser åbner mulighed for at begrænse den frie udveksling af tjenester eller de frie varebevægelser fra en anden medlemsstat.

Artikel 24 - Ikke-kompenserende erstatninger

Det er i strid med Fællesskabets ufravigelige regler at anvende en bestemmelse i den lov, der finder anvendelse efter denne forordning, når dette ville føre til tilkendelse af en erstatning, der ikke har til formål at kompensere for en påført skade, men alene har et afskrækkende eller straffende formål.

Artikel 25 – Forholdet til gældende internationale konventioner

Denne forordning berører ikke anvendelse af de internationale konventioner, som medlemsstaterne er parter i på tidspunktet for denne forordnings vedtagelse, og som på særlige områder fastsætter lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold.

Kapitel IV - Afsluttende bestemmelser

Artikel 26 - Liste over de i artikel 25 omhandlede konventioner

1. Medlemsstaterne fremsender senest den 30. juni 2004 en liste over de i artikel 25 omhandlede konventioner til Kommissionen. Efter denne dato meddeler medlemsstaterne Kommissionen enhver opsigelse af disse konventioner.

2. Kommissionen offentliggør listen over de i stk. 1 omhandlede konventioner i *Den Europæiske Unions-Tidende* senest seks måneder efter modtagelse af en fuldstændig liste.

Artikel 27 - Ikrafttrædelse og anvendelse

Denne forordning træder i kraft den 1. januar 2005.

Den finder anvendelse på forpligtelser uden for kontraktforhold, der udspringer af begivenheder, der finder sted efter dens ikrafttræden.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i medlemsstaterne i overensstemmelse med traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab.

Udfærdiget i Bruxelles, den

På Europa-Parlamentets vegne	*På Rådets vegne*
Formand	*Formand*